

'האם מותר לסמוך על דעת מיעוט ולעלות להר הבית?'

תגובה לרב אבי קלמן שליט"א

'עת לדבר'

לאחרונה הופיעו מאמרים בתקשורת בעניין איסור העלייה להר הבית, במטרה להניא את העולים להר מלקיים את מצוות "לשכנו תדרשו". הנושאים שנדונו במאמרים אלה נוגעים לשורשי המצוות, ליסודות התורה ולעיקרי האמונה, ובכגון זה אמר החכם מכל אדם: "עת לדבר". יודעים אנו כי כותבי המאמרים מושרשים בדעתם, לפיכך עיקר מעייננו במאמר דלהלן לחזור ולשנן דברים לעצמנו, ולברר דברים לאמיתה של תורה. כמו כן למען הדורות הבאים, וכדברי חז"ל בברכות (יא, א): "שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות".

למעשה חובה מן התורה להגיב, וכדברי הרמב"ם, שכאשר שומע אדם דברים בסתירה להלכה - החובה היא להשמיע את דעתו, שאם לא כן יעבור עבירה, וכלשונו בהלכות סנהדרין (כב, ב): "תלמיד שהיה יושב לפני רבו, וראה זכות לעני וחובה לעשיר, אם שתק - הרי זה עובר משום 'לא תגורו מפני איש', ועל זה נאמר: 'מדבר שקר תרחק'". לפיכך כדי לא לעבור על שתי מצוות בתורה, רואים אנו חובה להגיב.

נתייחס להלן למאמרו של הרב אבי קלמן שליט"א השולל את חוקיות העלייה להר הבית, לדעתו העולים להר אין להם על מה שיסמוכו, שכן הם מיעוט ו"הלכה כרבים!" זו ההזדמנות לבקש מחילה מראש, מתלמידי חכמים המוזכרים במהלך המאמר שלפנינו, שמא בסערת מלחמתה של תורה לא נהגנו בהם לפי כבודם, כגון מחברי ספרי שו"ת גדולי תורה ומעשים, שנצטוינו בעניינם - "הווה זהיר בגחלתן". עם זאת בעת בירור האמת נצטוינו מצוה נוספת על שתי המצוות דלעיל, דהיינו: "לא תהדר פני גדולי", וימחלו נא החכמים מפני כבוד האמת, שבוודאי גם הם חפצים ביקרה.

פרק א

כשאדם מישראל יודע מצוה - יקיים אותה גם מול סנהדרין

כאשר חכמים פוסקים הלכה שגויה - אפילו ישבו רבים בדין דבריהם בטלים
הרב אבי קלמן שליט"א, נציג ארגון 'מורא מקדש', יצא לציבור במאמר בכותרת דלהלן: "האם מותר לסמוך על דעת מיעוט ולעלות להר הבית?" בכך השליך לפתחם של העולים להר הבית שאלה גדולה לפיתרון.

לרב קלמן שליט"א יש פתרון מן המוכן, שכן מצא כלל הלכתי המובא בדברי הרמ"א בחושן משפט (כה, ב) משם מוכח, לדעתו, שהעולים להר הבית בוחרים פוסק שנוח להם, וזאת בניגוד לדעת הרמ"א שם האומר: "לא יאמר האדם אפסוק כמי שארצה בדבר שיש בו מחלוקת". אלא: ב"דבר איסור דאורייתא - ילך לחומרא, ואי דבר דרבנן - ילך אחר המיקל... וכן אם היה יחיד נגד רבים - הולכים אחר דברי הרבים בכל מקום". מכאן רצה הרב קלמן להסיק מסקנה, שאל לו ליחיד להחליט לעלות להר הבית על דעת עצמו, אלא ילך אחד דעת רוב הרבנים האוסרים.

לאחר בקשת המחילה מכבוד תורתו, דומה שלא ירד לסוף דעת הרמ"א, כי בהלכה זו בשולחן ערוך הנושא הנדון הוא: שיקול דעת הלכתי. כלומר, מדובר בהלכה שנפל בה ספק, ויש מקום לשיקול דעת של הדיין ומורה ההוראה לכאן ולכאן כיצד לפסוק - להחמיר או להקל.

לא כן בדבר וודאי! במקרה של הלכה שלא נפל בה ספק, בעניין זה אף הרמ"א מודה שאין מקום לשיקול הדעת של הדיין, אלא הוא מחוייב למצוה האמורה בתורה ואם פסק אחרת - דינו בטל ומבוטל.

כך הם דברי הגמרא בסנהדרין (לג, ב) - "שבדבר שהצדוקין מודין בו", כלומר, מדובר בפשט הפסוק שאפילו צדוקי מודה באמיתתו, והדיין טעה בפסק דינו, פסק דין זה בטל ומבוטל, שהרי - "זיל קרי בי רב הוא!" ומפרש רש"י: "הרי אפילו תינוקות של בית רבן יודעין שאינו כלום" כי כך למדו במשנה, בגמרא וברמב"ם, וכך נהגו אבותיהם.

להסברת דברי הרמ"א, למה התכוון כשאמר, שאין לומר "אפסוק כמי שארצה"? להלן דוגמא אפשרית: כידוע קיימת מחלוקת הפוסקים בעניין אכילת קטניות בפסח, ויש מנהגי ספרדים ויש מנהג אשכנזים לכאן ולכאן. בעניין זה לא יאמר החכם שאינו בקי בשורשי המחלוקת: אפסוק כמי שארצה! ויוציא פסק הלכה בעירו בלשון זו: "אמנם איני בקי במקור המחלוקת, ומדוע אסרו את הקטניות, אך למרות זאת כרב העיר אני פוסק: מותר לאכול קטניות בפסח! תלמיד חכם, שפסק באופן שרירותי כזה, ואין בו שיקול דעת הלכתי, לכך התכוון הרמ"א כשאמר: "לא יאמר האדם [החכם] אפסוק כמי שארצה **בדבר שיש בו מחלוקת**".

מאידך גיסא, אם רב העיר הפעיל שיקול דעת הלכתי הקשור לנושא, וכותב לבני עירו כדלהלן: "אמנם איני בקי בדיוק בשורשי המחלוקת בעניין קטניות, עם זאת ברור לי שמדובר בתקנה מאוחרת. עוד ידוע לי כי תקנה זו אינה כתובה לא בתורה שבכתב, וגם לא בתורה שבעל פה. לכן לאור מחסור בעיר במצרכי פסח השנה, כשהכל התייקר ויש משפחות שירעבו בחג, מורה אני להקל בשנה זו". במקרה זה למרות שהכריע הרב במחלוקת, ויצא נגד המחמירים בקטניות, שיקול הדעת של הרב ביסודות ההלכה היה נכון, ויפה פסק.

כשאדם יודע בוודאות את מצוות התורה, וחכמים מוחים שלא יעשה - יקיים את המצוה כנגד כולם

לא כן במצוה ודאית! אם נפלה בה מחלוקת, לא ילך אחר הרבים אלא יעשה את המצוה כנגד כולם. כגון למול ילד בשבת, שהלכה היא שמצוה למולו בעצם יום השבת. והיה, אם פסק הרב בשאלה זו להחמיר, והורה שאסור למולו, ויש, לדעתו, לדחות את המילה ליום ראשון, בכגון זה, אף לדעת הרמ"א, אסור לו ללכת אחרי הרבים! אפילו יעמדו לצידו כמה וכמה חכמים ויסכימו עמו, אם דחה את המילה ליום ראשון עברו הוא וחבריו הרבים עבירה. כי במצוה זו לא נפל ספק מעולם, ואסור ללכת עם הרבים.

וכגון שאבי הבן הכין בבית הכנסת את סדרי הברית, והזמין מוהל מעיר אחרת למול בשבת. ובאו פתאום עשרה תלמידי חכמים בעירו ואמרו לו, שלדעתם יש חשש חילול שבת בקיום ברית זו, שכן אירע כמה פעמים בעיר שנקרע העירוב, ובכגון זה אסרו חכמים לקיים את המצוה. שכך מצינו בלולב ושופר שאסרו חכמים לקיים את המצוה בשבת, מחשש טלטול ברשות הרבים. ממילא גם בעיר זו שבחלק משבתות השנה אין עירוב, יש לחשוש שיטלטלו סכין או את התינוק לבית הכנסת, דבר שיש בו איסור סקילה. לכן הגיעו למסקנה שיש לדחות את הברית ליום ראשון. המוהל עמד במקום נבוך, ביקש סליחה מאבי הבן, ואמר: אמנם אני רגיל למול בשבת, אבל אם עשרה

חכמים אומרים שלא למול, אין מה לעשות! כך היא מצות התורה: "אחרי רבים להטות!" ובאשר לברית - אשאר בעיר ביום ראשון ואמול אותו מחר. ליתר ביטחון שלחו הנאספים חכם אחד לרב העיר, וזה חזר והודיע בשם הרב, שאכן, אם יש עשרה חכמים שאומרים שיש חשש סקילה, רב העיר מצטרף אליהם ומורה לדחות את הברית ליום ראשון.

במציאות זו חובה על אבי הבן לומר כדלהלן: למדתי בישיבה במסכת שבת (קלב, א) שם כתוב: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" ודרשו חז"ל: "בשמיני - ואפילו בשבת!" הרי אתם שומעים את המוהל האומר, שכך דרכו למול בשבת כי כך קיבלנו מאבותינו ורבותינו מדור דור. לפיכך אומר לכם אני הקטן: אמנם אני יחיד ואתם הרבים, אתם תלמידי חכמים ואני אדם מישראל. גם רב העיר הוא גדול בתורה, אך יש דבר גדול מכולנו: וזו מצות ה' למול בשבת. כולנו חייבים בכבוד המצוה ובכבוד מי שציוה למול בעצם יום השבת! אמנם אני מוהל במקצועי, אך יש לי ניסיון בניתוח, ויש לי בבית מכשירי ניתוח, אם המוהל מהסס - ארוץ ואביא סכין ניתוח מהבית ואקיים את מצות ה' בעצמי.

כשנפל ספק בין חכמים ואדם יודע להיכן הדין נוטה – יעשה מה שהוא יודע גם כנגד הרבים

כאמור, לכך התכוון הרמ"א בהלכה זו, שהנושא הנדון בה הוא הלכה שנפל בה ספק, ויש מחלוקת בין חכמים לכאן ולכאן – כדוגמת איסור קטניות, ומורה ההוראה צריך להפעיל את שיקול דעתו להכרעה בספק. במקרה זה קבע הרמ"א שיכריע לפי הרבים. אך במצוה ידועה וברורה, כגון, הנחת תפילין ונטילת לולב, שתינוקות של בית רבן יודעים אותה, בעניין זה יחליט היחיד אפילו בניגוד לדעת הרבים.

ומקור הדברים ברמב"ם הלכות ממרים א, ה; שם הדין נסוב אודות מציאות שנוצר ספק בהלכה, ושאלה היא כיצד על היחיד לנהוג, וכדלהלן: "שני חכמים או שני בתי דינין שנחלקו שלא בזמן הסנהדרין, או עד שלא היה הדבר ברור להן... אחד אוסר ואחד מתיר; אם אינך יודע להיכן הדין נוטה - בשל תורה הלך אחר המחמיר, בשל סופרים הלך אחר המיקל".

הרמב"ם מדבר בהלכה זו על מציאות שאינך יודע להיכן הדין נוטה, אזי בענייני תורה תחמיר, ואילו בענייני דרבנן תקל. לא כן כשאתה יודע להיכן הדין נוטה, אלא שלחכמים "לא ברור להם" ונשתכחה מהם הלכה המקובלת בישראל מדור לדור איך מתקיימת המצוה, אזי חובתך לעשות מה שאתה יודע! מאידך גיסא, אם תחשוש, תהסס ותפקפק, ותחליט ללכת אחרי ה"רוב" וכגון, שתודיע למוהל לבוא ביום ראשון – עברת עבירה! כי מי שיודע שמילה מתקיימת בשבת - חייב לקיים את המצוה ככתבה גם נגד כל העולם.

סנהדרין שטעו בהוראתם: אדם היודע את ההלכה – יעשה את מצוותו למרות ההוראה – ואם לאו יביא קרבן לכפרה

למעשה גמרא מפורשת היא בהוריות (ב, א) וכן ברמב"ם הלכות שגגות יג, ה; שאדם היודע את ההלכה, אסור לו לעבור על ידיעתו. ואפילו יעמדו כל הסנהדרין ויורו לו לעבור, אסור לו לשמוע להם, ואם שמע להם ועשה כדבריהם - עבר עבירה וחייב להביא קרבן לכפרתו.

זו לשון הרמב"ם שם: "הורו בית דין לאכול חלב הקיבה כולו [שאכילתו בכרת]. וידע אחד מן הקהל שטעו, ושחלב הקיבה אסור. ואכלו - מפני הוראתו! שהיה עולה על

דעתו, שמצוה לשמוע מבית דין, אף על פי שהם טועים. הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על אכילתו".

מדובר במצב שסנהדרין של שבעים ואחד ישבו על המדוכה, בראשות נשיא הסנהדרין, ונימנו וגמרו שמותר לאכול את חלב הקיבה, ויצאו בהודעה לציבור שהדבר מותר. לאור ההיתר אכלו גם אנשי הסנהדרין תבשיל שיש בו חלב הקיבה. והנה נודע מפי אנשים בני תורה, שהעידו בפני נשיא הסנהדרין, שבביתם נזהרו מחלב הקיבה, וכגון שאחד מבני המשפחה היה שוחט, ולימד את בני המשפחה לנקר את חלב הקיבה. לאור עובדה זו עמד נשיא הסנהדרין וכינס מחדש את חברי הסנהדרין, וחזרו ודנו בעניין החלב, ונמנו וגמרו, שאכן נפלה טעות בהוראתם. בעקבות ידיעה זו יצאו והודיעו לקהל שטעות הייתה בידם והחלב אסור.

מעתה מה דינו של כל אחד מן האוכלים? ההלכה אומרת כדלהלן: אדם שאכל חלב בטעות, כי נשמע לסנהדרין - פטור מקרבן, ואפילו נשיא הסנהדרין וחבריו שאכלו בשגגה - פטורים.

לעומת זאת, אדם מישראל שידע שהחלב אסור, ונשמע לסנהדרין ואכל - **עבר עבירה ביודעין!** ויביא קרבן לכפרתו.

ומבואר ברמב"ם לעיל, שלמרות "שהיה עולה על דעתו, שמצוה לשמוע מבית דין - אף על פי שהם טועים!" שכן אמרה תורה: "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך", ומצוה לשמוע להם גם כשהורו בטעות - טעות בידו! ואסור להישמע להם! ולהיפך: אדם שידוע את המצוה, אפילו יאמרו לו הסנהדרין כולה לעבור, אסור לו להישמע להם, אלא יקיים את מצות ה' - כנגד כולם.

חז"ל בירושלמי: סנהדרין שהורו לעבור על מצוה - אם האדם יודע את המצווה ועבר עליה כדי לקיים את הוראתם - הרי הוא עובר עבירה

לשון חז"ל בירושלמי (הוריות א, א): "ביודע אותו הדבר [ולמד את ההלכה שהדבר אסור] אלא שהוא **כטועה לומר**: תורה אמרה: אחריהם! אחריהם!" ה"טועה" הזה התכוון לקיים מצווה! לשמוע לדברי חכמים! ואומר הירושלמי, שה"מצווה" שעשה - עבירה היא! ויביא קרבן על ה"מצווה" שעשה. כי כשבית הדין שוגה לעקור מצוה מן התורה, כגון להתיר את חלב הקיבה, חובת האדם להציל את המצוה שנעקרה! ואם חשב שעשה מעשה חסידות כשנשמע לבית הדין, ה"חסידות" הזאת צריכה כפרה בקרבן, וצריך לעשות תשובה על מעשה ה"חסידות".

עוד מבואר בירושלמי בהוריות ב, ב; שכל היודע את ההלכה אף על פי שאינו בקי בתורה כולה, חייב לשמור את אותה הלכה שהוא יודע ולא לקיים את הוראת הסנהדרין. המושג "יודע" לעניין זה הוא, שהאדם מוגדר כ"גמיר" באותה הלכה, גם אם אינו "סביר", כלומר, למד את הלכה ומתמצא בה, אלא שאינו יודע לפלפל בה - אם עבר על ידיעתו - חייב חטאת. ומבואר ב"לחם משנה" שם (שגגות יג, ה): "בגמרא [בירושלמי] אמרו שם, דאפילו גמיר ולא סביר... ואולי לזה קורא רבינו [הרמב"ם] ז"ל: "הגיע להוראה".

עוד נאמר בירושלמי שם: שאדם "היודע אותו הדבר", למרות ש"אינו יודע כל התורה" - בעניין זה הוא נחשב כ"שמעון בן עזאי אצל אותו הדבר!" אמנם מצות התורה היא לשמוע לחכמי ישראל בכל דור ודור, ככתוב: "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא", זאת, עד לרגע שידוע לך בבירור שנפלה טעות

בהוראה. משעה שאתה נוכח שנפלה טעות בהלכה, אזי אסור לשמוע להם, ואין לומר: "התורה אמרה: אחריהם! אחריהם!" אלא קום ועשה את מה שציוה בוראך ככתוב בתורה, כי "כולכם חייבים בכבודי!"

חידוש מבית 'מורא מקדש': מצוות התורה מוטלות בספק עד שיכריע הרוב

מכאן מענה לשאלת הרב קלמן שליט"א בכותרת מאמרו: "האם מותר לסמוך על דעת מיעוט ולעלות להר הבית?", במחילה מכבוד תורתו, יש כאן שגיאה חמורה בעצם ניסוח השאלה. שכן, מבחינת הרב קלמן עצם מצוות העלייה להר הבית מוטלת בספק, ועצם קיום מאתיים המצוות שבמקדש נתון בספק. וכגון מצות "ועשו לי מקדש", וכמו כן הקרבת קרבן פסח וכד', שכן כל עניין הכניסה להר הבית עניינו קיום המצוות האמורות במקדש. לדעתו, מה שאצלנו וודאי מבחינתו מוטל בספק: יש אומרים: חובה בכל דור לקיים, ויש אומרים: אין חובה לקיים! והיה, אם ימצאו רבים ההולכים בשיטת הרב קלמן, האומר - אין חובה לקיים, רשאי הרב לקום ולהכריז: אמנם משה רבנו הקים משכן, וכן דוד ושלמה הקימו מקדש בירושלים, וכך גם עזרא ונחמיה הקימו את בית שני. לא כן עתה! שקלנו בדעתנו ו"שפרא מילתא באנפאי ובאנפי חבריי", והחלטנו שמצוה זו בטילה עד שיירד מקדש משמים! ומאחר שאנו הרבים, העובר על דברנו ייתן את הדין. ברוח זו מנסה הרב קלמן להראות ש"רוב מנין ורוב בניין" של הרבנים פסקו שאסור לעלות להר הבית לקיום המצוות שבמקדש. לפיכך תמוה בעינינו איך מעיז מיעוט קטן לפרוץ גדר ולעלות להר הבית מול דעת "רוב גדולי ישראל".

מדובר בחידוש גדול של ארגון 'מורא מקדש', שמכוח הרבים ניתן לבטל מצוות מפורשות שניתנו בסיני, וכגון כשיבוא אדם וירצה לקיים מצוות קרבן פסח שיש בה כרת, אינו רשאי לקיים את המצוה אלא אם קיבל את הסכמת הרוב, כי הרוב קובע, ככתוב: "אחרי רבים להטות". לשיטת ארגון 'מורא מקדש' זו, צודק כבוד הרב קלמן בתוכחתו: הכיצד קם מיעוט מבוטל כנגד גדולי התורה הרבים, מזלזל בסמכות הרבנות הראשית ועושה דין לעצמו.

מצוות ה' בתורתו אינן צריכות 'הסכמה' של בשר ודם: היודע את המצוה יעשה אותה גם כנגד הוראת נביא

על כגון זה אמר דוד: "ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש!" ולעומת החידוש של ארגון 'מורא מקדש' יש בידינו "חידוש" הפוך! תורת משה אינה מוטלת בספק! ואין מצוה בתורה שצריכה "הסכמה" של בשר ודם, גם אינה צריכה הסכמה של "רוב". וכמבואר לעיל: מצוה שאתה יודע אותה - עשה אותה! גם אם אתה יחיד מול כל העולם. וכגון אדם שלמד הלכות קרבן פסח ברמב"ם ותובע לקיים את מצוות קרבן פסח שלא להכשל באיסור כרת, הרי זה "דבר שהצדוקין מודין בו". אפילו אם יקום בית דין ויקבע שהמצוה בטלה - הוראתם בטלה מאליה, שהרי - "זיל קרי בי רב הוא!" שכן גם תינוק של בית רבן שמע אותה מפי ה"מלמד" שלו, וכך למד בפרשת בוא, וכאילו שמע אותה מפי משה רבנו, ולכן דברי בית הדין בטלים מעיקרא.

וראה מה שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה ח, ג: שאפילו נביא שבא לסתור מצוה מן התורה, וכגון שאמר שמצוות תפילין של ראש בטלה, כל מי ששמע את דבריו - ואפילו שני הדיוטות - יבואו ויעידו בפני בית דין ודינו חנק. ובלשונו: "אם עמד

הנביא... ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו... לפי שנבואת משה רבינו... בעינינו ראינוה ובאזנינו שמענוה... למה הדבר דומה? לעדים שהעידו לאדם על דבר שראה בעיניו - שאינו כמו שראה! - שאינו שומע להן! אלא יודע בוודאי שהן עדי שקר". כלומר אותם שני הדיוטות למדו לקראת הבר מצוה שצריך להניח תפילין של יד ושל ראש, את הידיעה הזאת שקיבלו מפי האבא או מפי ה"מלמד" קיבלו אותה למעשה מפי משה ו"עיניהם ראו ואזניהם שמעו" את המצוה מפי משה בהר סיני.

אצל יהודי מאמין "ועשו לי מקדש" היא מצווה ברת תוקף בדיוק כמו - "ועשו להם ציצית", זו נצחית וזו נצחית, ואת שתיהן צריך לקיים היום! כולנו שמענו אותה מפי משה רבינו, והיא וודאית לנו כנכון היום. איננו צריכים אישור מבשר ודם, וגם אם יעמדו רוב העולם נגדה, דבריהם בטלים ומבוטלים, וכתלמידיו של משה נעשה אנו את חובתנו.

כך גם איסור כרת האמור במי שמבטל מצות קרבן פסח, הוא בדיוק כאותו איסור כרת האמור במצוות מילה. וכשם שאדם חייב למול את בנו, גם אם יאמרו שהסנהדרין החליטו, חלילה, לבטל את המילה, כך חייב אדם להקריב קרבן פסח גם מול החלטת שבעים חברי הסנהדרין שהורו בטעות כי המצוה בטלה.

נחזור ונאמר: את מצות "אחרי רבים להטות" קבעה התורה רק כשמתעורר ספק בהלכה, וכדברי הרמב"ם בספר המצוות (עשה קעה): "ציווה לנטות אחרי רבים כשתפול מחלוקת בין החכמים... דרך משל: כשתפול מחלוקת בין דיני עירם, אם שמעון הוא חייב או ראובן - [אזי] נימשך אחר הרוב".

לא כן מצות בניין המקדש ומאתיים המצוות המתקיימות בו, הדבר ודאי אצלנו כשמש בצהריים, וה"רוב" בעניין זה אינו מעלה ואינו מוריד. כך כתב ה' בתורתו (דברים ז, ז): "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים". יש לקב"ה כשמונה מליארד אנשים בעולם המאמינים בנצרות באיסלאם ובבודהיזם, אך הקב"ה אינו מחפש את המליארדים אלא את המעטים המקיימים את מצוותיו. מפורסם הוא משלו של המאירי בעניין זה (חיבור התשובה מאמר א פרק ב): "האמת כבדה על כן נושאה מעטים".

אחת הדוגמאות לכוח המיעוט, זו ההלכה ברמב"ם בהלכות קרבן פסח (א, ט) הכותב: "הפסח נשחט בשלש כתות, שנאמר: 'ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל', קהל, ועדה, וישראל, ואין פוחתין משלשים בני אדם בכל כת וכת". הוה אומר למרות שפשט הפסוק הוא שמצות קרבן פסח צריכה להתקיים על ידי "כל קהל עדת ישראל" העולים לירושלים, למרות האמור, אם באו מיעוט שבמיעוט, דהיינו שלושים איש בלבד, תתקיים המצוה בשלושים, והשלושים הללו נקראים באותה שעה "כלל ישראל!". זה מה שאמרו חז"ל בהגדה של פסח, שהאומר: "מה העבודה הזאת לכם" מוציא את עצמו מן הכלל, כי "כלל ישראל" הם עושי המצוה, בין אם יהיו רבים בין אם יהיו מעטים.

כך גם לימדנו בעל ספר החינוך מצוה תא; בעניין הקרבת הקרבנות: "שהיא מן המצוות שהן מוטלות על הציבור. ויותר - על הכהנים. ואם שמא חס ושלום יתרשלו בה שלא להקריבם בכל יום - ביטלו עשה זה! והשגגה נתלית על כל עדת בני ישראל

היודעים בדבר! אם יש כח בידם לתקן בשום צד". כלומר, כל יחיד ויחיד מישראל הוא הוא ה"ציבור!" והוא כיחיד אחראי לוודא את קיום המצוה, ואם ידע ושתק יתן את הדין.

לשיטת הרב קלמן שליט"א, היה צריך בעל ספר החינוך לכתוב כדלהלן: "השגגה נתלית בגאונים וגדולי עולם, ובתנאי שיהיו 'רוב מניין ובניין', כי רק הם יכולים לחוות דעה בענין מצות הקרבנות!" ובא בעל ספר החינוך ללמדנו, כי לא כן! האחריות לחידוש עבודת הקרבנות מוטלת על כל יחיד ויחיד מישראל, כגדול כקטן.

מקימי המקדש בכל דור היו מועטים

מצינו במדרש הגדול (שמות יב, לו) שמצוות בניין המקדש יכולה להתקיים גם על ידי אדם יחיד: "מנין אתה אומר שלא היה כל אחד ואחד מישראל שלא היה יכול להעמיד אהל מועד וכל כליו?... תלמוד לומר: **'מאת כל איש** אשר ידבנו לבו' - אין לך כל אחד ואחד מישראל שאין יכול לעשות כל מה שאמרתי לך".

עובדה היא: מקימי המקדש בכל דור היו מעטים. אפילו דוד המלך, מייסד המקדש הראשון, היה במיעוט במצוה זו, וליצני הדור גיחכו על כוונתו להקים מקדש, כמובא בירושלמי ברכות ב, א: "אין דור שאין בו ליצנים. מה היו פריצי הדור עושין היו הולכין אצל חלונותיו של דוד ואומרים לו: דוד אימתי יבנה בית המקדש! אימתי בית ה' נלך! והוא אומר: אף על פי שמתכווין להכעיסני יבוא עלי! שאני שמח בלבי: 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך'".

כך גם בוני בית שני היו מעטים והגיעו לירושלים ארבעים ושנים אלף בלבד מתוך מליונים שנותרו בגלות, ואלה המיעוט הם שהקימו את הבית השני, אשר הפך בהמשך לאחת מתקופות הזוהר של עם ישראל.

כמותם החשמונאים, אף הם היו קומץ קטן מתוך עם שלם שהיה בתהליך עמוק של התיוונות, והמיעוט הזה הוא שהחזיר את העבודה למקומה, הם שיצרו תנופה רוחנית חדשה בתקופת הבית השני, ועל גבורת המיעוט הזה משוררים אנו כבר אלפים בשנים.

למעשה ניבאה התורה על המציאות הנוכחית, של הטלת ספק בעניין מצוות בניין הבית, זאת, עוד בהיות עם ישראל במצרים. שם כבר נאמר בנבואה, שכאשר יבואו ישראל ארצה מן הגלויות השונות יתפתח ויכוח, האם לחדש את העבודה במקדש - כמובא בשמות (יב, כד): "והיה כי **תבואו אל הארץ**... ושמרתם את העבודה הזאת [קרבת פסח]. והיה כי **יאמרו אליכם בניכם**: מה העבודה הזאת לכם? ואמרתם: אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים!" כלומר בעת קיבוץ גלויות, חלק מן העם יטעה ויערים קושיות בנושא הקרבת הקרבנות. לאלה נקום נאמר: "זבח פסח הוא לה" - "השומע - ישמע! והחדל - יחדל!"

מן הראוי להרחיב בעניין זה, אך נסיים בדברי ספר הכוזרי ג, יא; הכותב על שאלת הנביא: "התחיינה העצמות האלה!?" ומשיב: "אכן, נכחדנו מגוי ונשכח זכרנו, כמו שנאמר: 'יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו'. ואל יתמה השואל על תחיית העצמות, ראוי לו שיחשוב באיכות יציאת מצרים, ובכל מה שנאמר ב'הגדה' אודות היציאה ממצרים עד שנבנה בית המקדש בירושלים - כמבואר ב'כמה מעלות טובות

למקום עלינו. אזי לא יהיה קשה בעיניו איך נשוב לקדמותנו - אפילו אם לא ישאר ממנו אלא אחד".

מכאן תשובה לשאלת כבוד הרב קלמן שליט"א: "האם מותר לסמוך על דעת מיעוט ולעלות להר הבית?"

אנו איננו סומכים על "מיעוט" הרבנים בדור האחרון "שהתירו" לעלות להר כפי שנדמה לכבוד הרב. אין אנו זקוקים למתווכים שיפרשו את דברי משה בניגוד לדעתו, כי דבר שראינו בעינינו בהר סיני ושמענו באזנינו, גם אם יעידו עדים את ההיפך - איננו שומעים להם.

אנו תלמידי משה רבינו העושים את מצוותו ו"סומכים" עליו, גם אם יקראו לנו "מיעוט"! ואפילו נגד כל העולם!

מעתה השאלה מופנית לכבוד הרב קלמן שליט"א, לאמור: עד שאתה שואלנו; האם מותר לסמוך על מיעוט ולעלות להר הבית, ישאל נא כבוד הרב שליט"א את עצמו: "האם מותר לרב קלמן שליט"א לסמוך על דעת מיעוט חברי הארגון, ללכת כנגד משה רבינו - ולא לעלות להר הבית?!"

פרק ב

ארבעה פוסקים בשאלת הכניסה להר הבית – החולקים על ארגון 'מורא מקדש'

הרב אבי קלמן מציין שמונה גדולי תורה האוסרים את העלייה להר הבית – וראייה של ממש לא הביא

ממכתבו של הרב אבי קלמן שליט"א שהתפרסם לאחרונה עולה, שבא לייצג את 'ארגון מורא מקדש', ש"הצליח" לאחרונה, לדעתו, להוכיח לציבור, כי גדולי ישראל "אסרו לחלוטין" את העלייה להר הבית.

הרב אבי קלמן שליט"א במאמרו מעיד שבא לחזק את הדעה האוסרת לעלות להר הבית. הרב כותב ש"עמדה הלכתית זו נומקה בתשובות הלכתיות מפורטות", ומונה גדולי תורה "האוסרים לחלוטין" את העלייה להר הבית.

ארבעה מן האוסרים את העלייה להר הבית – מעולם לא פרסמו מאמר בנושא שמונה גדולי תורה מנה הרב קלמן והם: מרן הרב קוק זצ"ל - האוסר את העלייה להר הבית. הרצ"ה קוק, הגר"א שפירא, הגר"מ אליהו זצ"ל, הרב עובדיה יוסף זצ"ל ביביע אומר, וכן בעל ציץ אליעזר, בעל 'מנחת יצחק, ובעל משנת יעבץ.

פתחנו את ספרי השו"ת שציין הרב קלמן, בדקנו בתשובות ההלכתיות שהזכיר, ולא מצאנו - גם לא אחד מן המחברים - המביא מקור של ממש האוסר את העלייה להר הבית. בכגון זה אומרת הגמרא ביבמות מה, א: "רבותא למחשב גברי?!" האם העיקר הוא לציין שמות גדולי תורה?! או שמא הראייה מן התורה עיקר?

נדון תחילה בדבריהם של ארבעה גדולי תורה שמנה, והם: מרן הרב קוק זצ"ל, הגר"א שפירא זצ"ל, הגר"מ אליהו זצ"ל, הרצי"ה קוק זצ"ל. מעיון בדבריהם שבכתב מתברר, שמעולם לא כתבו תשובה מנומקת עם מקורות לאסור את העלייה להר הבית. פעמים שמצינו ההיפך, וכפי שיבואר להלן.

הקדמה: פסק דין שנמצא לאחר מיתה ויש עליו פירכא – אין להביא ממנו ראייה הלכה למעשה

כאנשי הלכה נלך בעקבות הרב קלמן שליט"א המסתמך על כללי הפוסקים, ונקדים תחילה כלל גדול בש"ס המובא בבבא בתרא קל, ב; אשר צריך להנחות כל פוסק בהלכה, וכך בענייננו.

בגמרא שם מלמד רבא את תלמידיו: אל תקבלו פסק דין שיצא מתחת ידי כפסק שאין לחלוק עליו. והיה, אם ראיתם פירכא כנגד הפסק שכתבתי, תבואו לשאול אותי. עוד מבואר שם: "לאחר מיתה, לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה", כלומר: אם תמצאו לאחר מותי פסק דין כתוב שיצא מתחת ידי, ויש לכם עליו פירכא, אל תקרעו אותו, אך גם אל תלמדו ממנו, "דאין לדיין אלא מה שענינו ראות".

כלל זה חיוני לנדון שלפנינו שכן, הרב קלמן מסתמך על שאלות ותשובות של מחברים שנפטרו מן העולם. במקרה זה קובעת הגמרא, שאם מוצאים פירכא בפסק הדין, אין ללמוד ממנו דבר הלכה למעשה.

ברור עם זאת, שכל עוד פסק הדין עולה בקנה אחד עם ההלכה המקובלת, בוודאי שיש ללמוד ממנו לעניין הלכה. מאידך גיסא כשה'פסק' עומד בסתירה להלכה, הרי זו פירכא על פסק הדין ואין לקבלו אלא בראיות של ממש.

בכך נטל הרב קלמן שליט"א על עצמו אחריות כבדה, במה שכתב ש"האוסרים את העלייה להר הבית הם 'רוב מניין ורוב בניין' של חכמי ישראל", והוסיף: "וזה דבר שאין עליו חולק!... ולפי כללי ההכרעה הנ"ל - יש לנהוג כדעת האוסרים לעלות להר הבית".

תכנית הרב קוק זצ"ל בשלבים:

בניין 'לשכת הגזית' בהר הבית תחילה - כהכנה לבניין המקדש

להלן מעט מן הדברים שבכתב ושבעל פה, שיצאו מתחת ידם של שמונה גדולי תורה אלה, ומתברר שהם עומדים בסתירה למסקנת הרב קלמן שליט"א.

אחד הפוסקים הנזכרים בדברי הרב קלמן שליט"א, האוסר, לדעתו, את הכניסה להר הבית הוא מרן הרב קוק זצ"ל, אולם ככל שמעינינו בדברי הרב קוק מוצאים ההיפך.

מתברר שאחת התוכניות שהגה מרן הרב קוק זצ"ל הייתה הקמת בית מדרש ברחבת הר הבית בימינו, זאת, כדי להפוך את הר הבית ל"מרכז הדת", כמו כן לחדש בהר הבית את בית הדין הגדול, וכל זאת כהכנה לבניין בית המקדש.

התוכנית התפרסמה בירחון לתורה 'הדביר' תר"פ (מובא באוצרות הראי"ה עמ' 928 ואילך). שם כותב מרן הרב כדלהלן: "כשישיב ה' את שבותנו [להר הבית ולמקום המקדש] אז הלא ישבו סנהדרין בלשכת הגזית. עלינו לדעת, שכאשר ישיב ה' אותנו לארצנו, בדרך של בני חורין העומדים ברשות עצמם, הלא ראשית חובתנו תהיה לכונן... סנהדרין גדולה... 'בית דין הגדול' שיהיה יושב ב'מקום אשר יבחר ה'... יהיה הוא עיקר יסוד תורה שבעל פה, ואליו נשמע".

הקמת ה"מרכז הדתי" - כלשונו שם, היתה אחת ממטרות תנועת 'דגל ירושלים' שמרן הרב עמל על הקמתה, וכפי שכתב (איגרות הראיה ג, תתסז): "דגל ירושלים' יסתדרו תחתיו כל [האנשים] כשירי ישראל לכוון את העבודה של בניינו בארץ ישראל... ירושלים' מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתו וקדושת המקום של בית המקדש - בית תפילה העתיד של כל העמים. במקום זה יישבו הסנהדריה הגדולה אשר ממנה יצאה ותצא תורה לכל ישראל".

'מצוה לבנות בית לה' ולהקריב שם גם קודם שיבוא משיח'

כאמור, ראה הרב קוק זצ"ל את הקמת לשכת הגזית בהר הבית כשלב לקראת בניין הבית עצמו, וכפי שכתב ב'משפט כהן' (שאלה צ"ד) בעניין בניין המקדש בזמן הזה.

"על דבר שאלתו... באמת, אם נגיע למידה זו לבנות בית המקדש, הלא נוכל גם כן לעשות פרה אדומה כשרה, וניטהר מטומאת מת גם כן, ואז נקריב כל הקרבנות כולם. ואף על פי שאין לנו כהנים מיוחדים - אין זו כל כך קפידא... בכל אופן לעניות דעתי, אם יהיה רצון ה' שנבנה בית המקדש גם קודם שיבוא משיח ותתגלה הנבואה וייראו הנפלאות - לא יהיה כל כך עיכוב בדבר. אמנם המצוה היא, לבנות הבית ולהקריב שם... שזוהי צורת המצוה - כלשון הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה ובספר המצוות. אבל אם מקריבין אפילו קרבן אחד באיזה זמן - בוודאי הוי מצוה כצורתה".

כרוז אזהרה מלהכנס להר הבית - נועד דווקא לתיירים להצילם מאיסור כרת

בכך יובנו הפרסומים שפירסם מרן הרב לתיירים המגיעים ארצה לחגים, שכן הרב נוכח, שמדריכי התיירות מכשילים אותם להתארח במלונות של נוצרים, שם נכשלים האורחים באכילת טריפה וכן באכילת חמץ בפסח, וכמו כן מסיירים עמם גם בהר הבית, כשהתיירים אינם יודעים את הגדרים ההלכתיים בכניסה להר הבית.

לאור האמור, היה הרב מפרסם לפני החגים מודעות לתיירים הבאים מחוץ לארץ לבל יעלו להר הבית. מרן הרב זצ"ל הדגיש בעדותו בפני וועדת החקירה הבריטית, שהתכוון באזהרתו במיוחד לתיירים: "אני רגיל בימי החגים היהודיים, בשעה שהרבה יהודים באים העירה, לשלוח להם אזהרה שלא יכנסו למקום הקדוש הזה". עיקר כוונתו היתה למנוע את כניסתם של מטיילים הבאים לבקר בהר הבית כתיירים, ומשוטטים בו להנאתם, והם במצב של טומאה ('אוצרות הראי"ה', מאמרי ארץ ישראל ז).

עדותו של הרב קוק בפני וועדת החקירה, שהכרוז שפרסם היה מכוון לתיירים בערבי חגים, מהווה פירכא לטוענים שהכרוז מהווה פסק הלכה לדורות. שהרי הכרוז מכוון לאוכלוסיה מוגדרת, במציאות של גלות, כשהר הבית נשלט על ידי הערבים, שהרי משם החלו הפרעות בהן נהרגו יהודים רבים, וזאת תחת השלטון המדכא של הבריטים בארץ ובהר הבית. כידוע לכבוד הרב קלמן שליט"א, משתמש ארגון 'מורא מקדש' בכרוז העונתי האמור, כאילו היה זה מסמך הלכתי המיועד לתקופת שלטון מדינת ישראל בהר הבית.

הרי זאת בדיוק הייתה אזהרת רבא לתלמידיו, שאם ימצאו פסק דין שלו ויש עליו פירכא, כשהדבר קורה - "לאחר מיתה, לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה".

הניסיון של אנשי 'מורא מקדש' להשתמש בכרוז לתיירים מתקופת הבריטים, כאילו היה זה "מסמך הלכתי" ו"פסק הלכה" מטעם מועצת הרבנות הראשית בעת שלטון עם ישראל בהר הבית, נעשה בסתירה ל"כללי ההלכה" של חז"ל, ובניגוד לשכל הישר.

שכן, הפירכא ברורה גם לתינוקות של בית רבן: "כרוז" - הוא כרוז בעלמא! ולא "מסמך הלכתי"! כמו כן, שלטון עצמאי של מדינת ישראל - אינו השלטון של המשעבד והנוגש הבריטי. כך גם ברור, שהעולה להר הבית כיום בטהרה לקיום מצות "לשכנו תדרשו" - אין דינו כדין תייר מחו"ל, המטייל בהר להנאתו, במקלו בתרמילו ובמנעלו, במטרה ברורה להכנס לכיפת הסלע להתבונן בכיפה מבפנים, וכל זאת כשהוא טמא מת וטמא בשאר טומאות.

לסיכום: הרב קלמן שליט"א הבטיח "נימוקים" ו"תשובות הלכתיות מפורטות", להוכיח, כי גדולי התורה כדוגמת הרב קוק זצ"ל "אסרו לחלוטין" את הכניסה להר הבית. את הבטחתו לא קיים, ובפועל מתברר ההיפך הגמור: הרב קוק זצ"ל כותב בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי מצוה על עם ישראל להיכנס ל"מקום אשר יבחר ה'" ולבנות שם את "מרכז הדת" ואת "לשכת הגזית" - כשנהיה בני חורין בארצנו.

ברור לכל, שהקמת 'בית דין גדול' בהר הבית, מחייבת כניסה של רבנים, דיינים, בעלי דין, עדים, גברים, נשים, נציגי משטרה, עובדי ניקיון סדרנים ועוד ועוד, וזאת לאחר טבילה יום יום. כמו כן הקמת "מרכז הדת" פירושו מקום לתפילה, לתלמוד תורה, לכנסים ועוד. לא מדובר בחזון רחוק אלא בביצוע הלכה למעשה.

כן תכנן הרב קוק זצ"ל את בניין המקדש בשלבים, תחילה הקמת סנהדרין ובהמשך את בניין בית המקדש עצמו (שיטת הרב קוק בכללה בעניין הר הבית ובניין המקדש מבוארת בהרחבה בספר 'המקדש אורו של עולם' בהוצאת 'מכון המקדש', והמבקש פרטים, עובדות והלכות יעיין שם. כאן הובאו גרגירים בלבד).

במקום להציג בפני הציבור פסק הלכה מסודר פרי עטו של הרב קוק זצ"ל עם נימוקים ומקורות, האוסרים את העלייה להר הבית, ובחתימת מועצת הרבנות הראשית בזמנו, - דבר שלא קיים, מצביע ארגון 'מורא מקדש' על מודעה בת שורות אחדות המיועדת לתיירים, כאילו היה זה "מסמך הלכתי" בר תוקף לדורות. לאור האמור, לא ברור כיצד "הצליח" הארגון להוכיח, שהרב קוק זצ"ל "אסר לחלוטין" את הכניסה להר הבית - כדברי הרב קלמן שליט"א, כשבתשובות הרב קוק זצ"ל ובמאמריו כתוב ההיפך הגמור.

הרב צבי יהודה זצ"ל:

מזרז את הרב שאר ישוב להקים בית כנסת בתחומי הר הבית

דמות מופת נוספת שמציין כבוד הרב קלמן, כמי שאסר את העלייה להר הבית "לחלוטין", הוא מו"ר הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל. אף כאן הבטיח הרב קלמן "תשובה מפורטת" של הרצי"ה - ואין!

בעניין זה ראוי להביא את דברי הרב גורן זצ"ל, אשר הגדיר את הרצי"ה כיגאון המחשבה הישראלית. ואכן, בכך נתייחד הרצי"ה כיחיד בדורו. עם זאת, בעניין ההלכתי הרצי"ה הצטנע. הרב לא חיבר שו"ת או ספרות הלכתית אחרת, והשתדל לא להכנס לענייני הלכה. יתר על כן, הרצי"ה שלח את תלמידיו לשאול בהלכה את הרב פרנק זצ"ל רבה של ירושלים, שהתגורר בשכונת, או לרבנות הראשית לישראל, בוודאי שלא הוציא חיבור הלכתי בעניין הר הבית.

להלן עובדה המוכיחה את דרכו ההלכתית והמעשית של הרצי"ה בעניין הר הבית. הרב שאר ישוב כהן זצ"ל, בהיותו חבר מועצת הרבנות הראשית, הגיש הצעה לרבנות הראשית לבנות בית כנסת בהר הבית. ההצעה נתקבלה והרב שאר ישוב בא לבית הרב צבי יהודה זצ"ל להיוועץ בו (מקור ראשון ו' אלול תשע"ו). לאחר שהביא בפניו את פרטי התוכנית עודד הרצי"ה את הרב שאר ישוב לזרז את הדיון, לממש את ההחלטה ולהוציאה לפועל, ובכך להסדיר את עליית מתפללים יהודים להר הבית בטהרה.

הנושא נדון במועצת הרבנות במעמד הרבנים הראשיים, הרב ישראל מאיר לאו שליט"א והרב בקשי דורון זצ"ל, ואכן, נתמנה הרב שאר ישוב על ידי המועצה ליו"ר הוועדה. לצורך התכנון נבחר ארכיטקט יעקב חרל"פ, אשר שימש באותה תקופה בתפקידו זה בתכנון ובנייה ברובע היהודי בירושלים. לבקשת הרב שאר ישוב זצ"ל, הכין מפה ובה כמה אפשרויות להקמת בית הכנסת בשטחים המותרים בכניסה להר בדרום, בצפון, במזרח ובמערב, התוכניות נבדקו בין השאר עם צוות החוקרים של 'מכון המקדש'.

הרב שאר ישוב דחק במתכנן וזרז אותו, תוך שהוא מציין את חשיבות ההחלטה, המלמדת על תפנית במועצת הרבנות לעומת קיפאון בשאלת הכניסה להר הבית במשך שנים. יש לזכור שהחלטה זו כשהיא מתממשת, היא יוצרת מהפכה בהר הבית. ברור שכאשר נכנסים עשרות פועלים, מהנדסים וקבלנים להר, בלויית מנופים וחומרי בניין, מציאות זו כשלעצמה מביאה לשליטה ישראלית ומוכיחה בעלות על מקום המקדש. בוודאי כשנחנך בית הכנסת ומתפללים בין כתליו אלפי אנשים, שחרית, מנחה וערבית, הדבר מחייב גם נקודת משטרה קבועה בסמוך לבית הכנסת כדי להבטיח את שלום המתפללים, ובכך נמצא הר הבית בשליטה ישראלית מלאה יומם ולילה. הוסף לכך את ההכנה לתפילה, שכן, המתפלל טובל במקוה טהרה גדול שתוכנן בסמוך להר הבית ועולה בטהרה לבית הכנסת, מציאות זו יוצרת מהפכה בתודעה של העם לקראת בניין המקדש עצמו.

זו הייתה שאיפתו של מו"ר הרב צבי יהודה זצ"ל, אשר זכה הוא והרב דוד הכהן זצ"ל, להמנות עם האזרחים הראשונים שדרכה רגלם בהר הבית עם השחרור. שם הכריזו שני הרבנים שכניסתם להר היא 'מטעם כיבוש' ('הצופה' כו מנחם אב תשכז). לפיכך טרח הרצי"ה יחד עם הרב שאר ישוב כהן לממש את הכיבוש בפועל על ידי הקמת בית כנסת גדול למראה. כמו כן לפתור את שאלת הכניסה להר הבית דווקא בחותמה של הרבנות הראשית - הסמכות ההלכתית העליונה של עם ישראל.

הרצי"ה זצ"ל הכיר היטב את שיטת אביו הראי"ה ואת תוכניותיו לבניית לשכת הגזית וימרכז הדתי בהר הבית כל זאת לקראת בניית בית המקדש. ואכן, התכנית שנבדקה על ידי האדריכל גדעון חרל"פ מאפשרת להקים בצמוד לבית הכנסת אגף מיוחד, אשר ישמש כמושב עבור בית הדין הגדול, כפי שחזה מרן הרב קוק זצ"ל, כמובא לעיל.

הרה"ר אברהם שפירא זצ"ל קובע:

חכמים אינם יכולים לגזור גזירה נגד פסוק מפורש

הרב קלמן שליט"א כותב, ש"ארגון 'מורא מקדש' הצליח להוכיח שהגר"א שפירא זצ"ל אסר לחלוטין את העלייה להר הבית".

הרב קלמן הזכיר במאמרו שיש "תשובה מפורטת" ו"נימוקים" של הרב שפירא זצ"ל, ומשום מה לא ציין לא את השו"ת בו כתב הרב שפירא את פסק ההלכה, לא את ה'סימן', וגם לא ציטוט של משפט אחד מדבריו, כי אינו בנמצא. למרות זאת כתב: "לפי כללי ההכרעה - יש לנהוג כדעת האוסרים לעלות להר הבית" וכוונתו בין השאר לרב שפירא זצ"ל. ילמדנו כבוד הרב קלמן, על פי איזה "כלל הכרעה" פסק ארגון 'מורא מקדש' איסור על כלל ישראל בשם הרב שפירא, וזאת בלי לצטט גם לא אות כתובה אחת.

באשר לנו, שמענו באזנינו מפי מו"ר הרב אברהם שפירא זצ"ל דברים אחרים. הרב שפירא זצ"ל לימדנו כלל גדול בהלכה, היינו: אין יכולת לחכם בדורנו להטיל איסור כנגד מצוה מפורשת בתורה. הרה"ר שפירא הביא מקור לדבריו מדברי הר"ן על הרי"ף (ראש השנה ח, א) השואל: מדוע לא גזרו חכמים לבטל את מצות מילה בשבת? הרי יש חשש שיבואו לטלטל את הסכין או את הילד? ותירץ בעל טורי זהב (סימן תקפח סק"ה): "משום דכתיב (ויקרא יב, ג): 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו', ודרשינן (שבת קלב, א): 'ואפילו בשבת!' [לפיכך] לא יכלו חז"ל לגזור על מה שהתירה התורה בפירוש!"

כך גם כתב בשו"ת חתם סופר חלק ג (אה"ע א, סימן לח): "כללא הוא: כל שהותר בפירוש - אין כח ביד חכמים לאוסרו! - כאשר השריש בט"ז בהל' ר"ה", עיין שם. כך גם בשו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יו"ד סימן סב, הביא בשם הט"ז "שדבר, שההיתר שלו מפורש בתורה - אין כוח ביד חכמים לאוסרו" (וראה שו"ת שיבת ציון סימן לג).

מעתה אם תנאים ואמוראים לא יכלו לגזור כנגד מצוות מילה שבתורה, תלמידי חכמים בדורנו על אחת כמה וכמה שאין בכוחם לבטל את קיום המצוות המתקיימות בהר הבית ובמקדש.

בשיחות ומפגשים שהיו לנו עם הרב הראשי לישראל אברהם שפירא זצ"ל, ראינו בעינינו כי רוח אחרת הייתה עמו. הרב שפירא זצ"ל טרח ובא לבקר בימכון המקדש בעיר העתיקה בירושלים. הרב התעניין בכלי המקדש השונים, כגון, המנורה, הכיור, החצוצרות, וכן בבגדי הכהונה ואריגתם. הרה"ר דן עמנו בהלכה, ובמיוחד בשאלת השיטות השונות בצורת ציף הזהב (תמונה).

באחת השיחות עם כבוד הרב בביתו, התגלגלה השיחה על בניין המקדש לפי שיטת הרמב"ם, הקובע להלכה, שמצות עשה לבנות מקדש בזמן הזה, וכפי שכתב בתחילת הלכות בית הבחירה (א, א): "מצות עשה לעשות בית לה'... שנאמר: 'ועשו לי מקדש'". אמרנו לראש הישיבה: הרי כבוד הרב זכה להיות כהן, ובוודאי ישמח לשרת בקודש. הרב לא אמר לנו "אין הדור ראוי" כשיטת 'מורא מקדש', גם לא אמר לנו "מקדש יירד משמים", אלא בחיוך לבבי המשיך לפלפל בשיטת הרמב"ם בעניין מקדש בידי אדם.

אמת! הרב שפירא זצ"ל הביע את כאבו מדי פעם על מטיילים ותיירים הנכנסים להר שלא בטהרה כשיטת הרב קוק זצ"ל, זה תפקידו כרב ראשי, אך הבעת כאב אינה תחליף לפסק הלכתי כתוב וחתום ה"אוסר לחלוטין" כניסה להר, ומבטל מצוות מפורשות בתורה.

יתירה מזו, בתקופת כהונתו של הגר"א שפירא זצ"ל כרב ראשי, ראה אור ספרו של הרב גורן זצ"ל 'הר הבית', ולפי החלטה קודמת של מועצת הרבנות (משנת תשל"ו) הייתה צריכה הרבנות הראשית לקיים דיון במחקר של הרב גורן, ולהחליט על המקומות המותרים בכניסה להר הבית. הייתה זו הזדמנות מצויינת לרב שפירא זצ"ל לכנס את מועצת הרבנות, ולהוציא הודעה לציבור בלשון זו לערך: "הוגש לפני מועצת הרבנות הראשית ספרו של הרה"ר הרב גורן שליט"א, עברנו על המחקר, והוחלט ברוב קולות לאסור לחלוטין את הכניסה להר הבית עד כי יבוא שילה".

העובדה שדיון כזה לא נתקיים, מלמדת, שהרב שפירא זצ"ל לא רצה להכריע בעניין כלל, זאת על פי החלטה קודמת של מועצת הרבנות הקובעת: "שלא להכריע בהלכות הנוגעות להר הבית אלא אם תהיה הסכמה רחבה של גדולי ישראל", וראה עוד להלן בעניין זה.

(בהקשר לכך ראוי להוסיף, שמי שהביא לבחירתו של הרב שפירא זצ"ל לרב ראשי היה הרב גורן זצ"ל. הרב גורן "כפה עליו הר כגיגית" כדי שיסכים להעמיד את מועמדותו לרב ראשי בתום תקופת כהונת הרב גורן, שכן, הייתה ביניהם הערכה הדדית של כוח הפסיקה בענייני הלכה. אמת, שהרב שפירא הביע את דעתו מדי פעם בעניין איסור הכניסה להר הבית, אך עם זאת ידע לכבד את עמדתו ההלכתית של הרב גורן בעניין זה המחייב את העלייה מדין תורה).

נמצא לאור האמור, כי מבחינת הגר"א שפירא אין חכם בדורנו היכול לאסור לחלוטין את הכניסה להר הבית, שכן אין כוח ביד חכמים לאסור דבר שהוא מצוה מפורשת מן התורה. הרב שפירא לא הוציא מאמר בכתב בעניין זה, והמפרש את עמדתו לאחר מיתה, מבלי שהוסמך לכך, עובר על דברי חז"ל בתלמוד כנ"ל. כאמור, הרב שפירא גם לא חלק על עמדת הרב גורן בספרו, אלא נמנע להכריע הלכתית בעניין. לאור האמור דברי הרב קלמן שליט"א, ש"ארגון 'מורא מקדש' הצליח להוכיח שהגר"א שפירא זצ"ל אסר לחלוטין את העלייה להר הבית", אינם תואמים את האמת. דומה שיש כאן גם יומרה שלא במקומה, ובוודאי אין לה מקום כשעוסקים בקיום מצוות של תורה.

הרב מרדכי אליהו:

חובת הרבנות הראשית להקים בית כנסת בהר הבית

דמות מופת אחרת שהרב אבי קלמן שליט"א נשען עליה, הוא הרב מרדכי אליהו זצ"ל. אף כאן ציין הרב קלמן במאמרו שיש "תשובה מפורטת" בהלכה של הרב מרדכי אליהו, שבה "אסר לחלוטין" את העלייה להר הבית, ובפועל לא הצביע על מאמר הלכתי ומנומק במקורות, האוסר את העלייה להר הבית. מתוך היכרות מקרוב את דרכו של הגר"מ אליהו, יש בידינו ידיעות אחרות על דרכו של הראשון לציון הלכה למעשה.

להלן כמה עובדות: הרב מרדכי אליהו זצ"ל שלח מכתב בכתב יד קודשו לרב זלמן קורן חוקר הר הבית בלשון זו: "אודות כניסת ישראל [להר הבית] עם הגבלות מסוימות כמו שכת"ר מציע, זה טוב ויפה אם תהיה לנו שליטה מוחלטת על המקום... חוזר אני לעניות דעתי על הצעתי, והיא: לבנות בית כנסת ומקום לתורה ולתפילה

בשטח המותר להכנס אליו; והכניסה והיציאה תהא מבוקרת... " (קומו ונעלה, הוצאת מכון צומת עמ' 169).

עוד שם (עמ' 299) מובא מכתב נוסף באותו עניין בכותרת המדברת בעד עצמה: 'קריאה לרבנות הראשית בארץ ישראל!' מעטים המקרים שתלמיד חכם יוצא בקריאה פומבית לרבנות הראשית לישראל. בהמשך שם כתב: "רצוי לחשוב על בניין בית כנסת במקום המותר לכל הדעות, כדי שיתאספו בו ראשי עם ועדה בתפילה ותחינה כמו שהיה בזמן הרמב"ם".

לא זו אף זו. בשנת תש"ל (התאריך המדויק צריך בירור) נערך כנס בישיבת 'תורת כהנים' בעיר העתיקה, בהשתתפות רבנים ודיינים, ביניהם הדיין ר' שמואל שפירא, אחיו של הרב אברהם שפירא זצ"ל, שם נדונה שאלת הר הבית הלכה למעשה לאחר שחרורו בידי צה"ל.

הרב מרדכי אליהו זצ"ל שישב בשולחן הנואמים קם והכריז, כי צריך להקים מיידית בית כנסת בהר הבית. זאת, כמבואר במשנה ביומא (סח, ב): "בא לו כהן גדול לקרות... חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת", וכמבואר ברש"י שם. עוד מצינו בתוספתא חגיגה ב, ט; שהיה בית מדרש בהר הבית לתפילה ולתלמוד תורה. בית הכנסת נועד כמובן לקיים בו מצות תפילה בהר הבית כמובא בחז"ל וברמב"ם (ספר המצוות מצוה ה): "עובדהו במקדשו": ללכת שם **להתפלל בו ונגדו**, כמו שבאר שלמה עליו השלום". בכך תתקיים נוכחות יהודית מתמדת על ההר, ויתקיימו תפילות וכנסים של תורה בהר הבית.

כאחד מן הקהל עמדתי ונתתי לו צ'ק בידיו בסך 1.000 לירות לבניין בית הכנסת. דומה שיש לפנינו עובדות המלמדות כי הרב אליהו חתר לקיום תפילות לציבור הרחב בהר הבית, ולעשות מעשה בפועל בתחומי הר הבית להוכיח שליטה במקום.

הרב מרדכי אליהו ביקר ב'מכון המקדש' והתעניין בצורת הכלים. הרב הרבה לשאול ולחקור תוך כדי הסיור וביקש פרטים על מבנה המקדש והכלים. במיוחד התעכב הרב אליהו ליד דגם המקדש שעמד במכון, שם התפתח דיון אודות כיוון המקדש בין מזרח למערב, שכן הנושא נדון בהרחבה בירושלמי עירובין ה, א.

נותרה לרב קלמן מלאכה, להסביר את ההחלטה של הגר"מ אליהו להקים בית כנסת בתוככי הר הבית. הרי אין לך הכרזה פומבית גדולה מזו בציבור, כי יש מקומות בתחום הר הבית המותרים בכניסה לציבור הרחב, כמו קיום בית כנסת מטעם הרבנות המאפשר את הכניסה להר הבית לחכמים ולהמוני בית ישראל.

אמור מעתה, מאחר שאין בפנינו תשובה בכתב מאת הגר"מ אליהו האוסרת את העלייה על פי המקורות, לא שו"ת, לא 'סימן', גם לא ציטוט משפט או שניים, מניין, אפוא, נוטל הרב קלמן את הסמכות לדבר בשם הגר"מ אליהו לאחר פטירתו, כאילו פסק לכל ישראל לבטל את העלייה להר ואת קיום המצוות שבמקדש.

יוזמת הרב אליהו להקים בית כנסת בהר הבית, כדי שיעלו המוני בית ישראל וחכמי ישראל בראשם להר הבית לתפילה ולעבודת השם, הרי זו פירכא גדולה על דברי הרב קלמן, ועל שיטת אנשי 'מורא מקדש' בכלל.

אף כאן חובה להודות על האמת, כי הגר"מ אליהו זצ"ל מחה כנגד העולים להר הבית בלא טהרה, אך מעשיו בעניין בית הכנסת לתפילה הציבור בהר הבית מוכיחים, כי לא "אסר לחלוטין" את העלייה גם על בני תורה - כדברי הרב קלמן, אלא התכוון למחות כנגד העולים להר שלא כהלכה.

היחזמה להקמת בית כנסת בהר הבית – הוכחה מוחצת כי לא רק שאין איסור להיכנס להר הבית אלא מצוה לעלות ולהיראות

גם תינוק של בית רבן מבין, כי העובדה, שמרן הרב קוק זצ"ל, וכן הרצי"ה והגר"מ אליהו זצ"ל פעלו לבניין בית כנסת ובית מדרש בהר הבית, יש בה "מעשה רב" מעשה זה בא ללמד, שהאיסור שיצא מפי גדולים אלה שלא להכנס להר הבית, איסור זה מכוון להמונים העולים למקום בלא שנטהרו תחילה. כמו כן, מוכיח מעשה זה כמאה עדים, שמקובלת עליהם מסורת התורה שבעל פה אודות מקום המזבח ומקום קודש הקדשים בהר המוריה, שמקומם בתחום כיפת הסלע. לאור ידיעה וודאית זו, אכן, ניתן לבנות בית כנסת בצפון, בדרום, במזרח ובמערב ההר, ללא חשש של כניסה לעזרה.

מסורת זו מובאת במפורש בדברי הרמב"ם בהלכותיו (בית הבחירה ב, א) שם כתב: "המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם... ובמקדש נעקד יצחק אבינו... בארץ המוריה, ונאמר: 'ויחל שלמה לבנות את בית ה'... בהר המוריה'". ומוסיף הרמב"ם, שמקום זה ידוע במסורת התורה שבעל פה. ובלשונו: "ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק". רק מכוח מסורת זו ניתן לדבר על בניית לשכת הגזית או בית כנסת ובית מדרש בריחוק מתאים ממקום קודש הקדשים בכיפת הסלע.

לסיכום: פתחנו בשאלה בתחילת הפרק; מה דעת ארבעה מן הפוסקים בשאלה; האם אוסרים הם לחלוטין את הכניסה להר הבית? והנה מתברר, שאין לכך שום עדות בכתב, כהבטחת הרב קלמן שליט"א.

מאידך גיסא פעלו כל אחד בתחומו, לקיום המצוות האמורות בהר הבית. מרן הרב קוק פעל לקיום מצוות התורה "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'" במטרה להקים את לשכת הגזית, ולחידוש 'בית דין גדול' בהר הבית. כך גם פעלו הרצי"ה והגר"מ אליהו להקמת בית כנסת ובית מדרש בהר הבית, ולקיום מצוות "עובדהו במקדשו" בטהרה בהר הבית.

הרב קלמן שליט"א רצה להוכיח מדבריהם ש"אסרו לחלוטין" את הכניסה להר, והנה מתברר שלא רק שלא אסרו, אלא פעלו לקיום מצוות הנוהגות בהר הבית ולחידוש עליית המוני בית ישראל להר הבית בטהרה כמצוות התורה.

לאחר עיון בכתבי גדולי תורה אלה, ולמשמע הפעולות המעשיות שנקטו בעניין הר הבית, מתברר, שאנשי 'מורא מקדש' חולקים עליהם. יש לפנינו פירכא גדולה על שיטת הארגון, ותמיהה גדולה היא על תלמידי תלמידיו של מרן הרב קוק זצ"ל הדוגלים בשמו, אך בפועל מקימים ארגון במטרה הסותרת את שיטתו.

פרק ג

איסור העלייה להר הבית: ארבע תשובות ללא תוקף הלכתי

ארבע תשובות בדבר איסור העלייה להר הבית – ופירכא בציזן
לעומת גדולי התורה דלעיל, המצדדים בחידוש המצוות המתקיימות בהר הבית, אכן, יש ארבעה מחברים מתוך השמונה שציין הרב קלמן לעיל, אשר כתבו תשובות בהלכה, בהן יצאו לחלוק על דעת גדולי התורה דלעיל, ולדעתם הכניסה להר הבית אסורה. אולם לאחר העיון מתברר, כי כנגד כל אחד מן המחברים הללו קיימת פירכא גדולה, ומבחינת ההלכה חל איסור להשען על התשובה שכתבו הלכה ולמעשה.

בעל 'מנחת יצחק':

מחמיר בספק ספיקא של כרת - ומקל בכרת וודאי

בשו"ת מנחת יצחק (חלק ה סימן א) מאת הרב יצחק ווייס זצ"ל ראש העדה החרדית בירושלים, מובאת תשובה ארוכה בעניין האיסור לעלות להר הבית. התשובה פותחת בלשון זו: "על דבר השמועה מהפריצת גדר הנוראה, שעלה על דעת חכם אחד, להתיר הכניסה להר הבית, אחרי טבילה ובחליצת נעלים". במהלך התשובה המשיך: "מה גדלה המכשלה הנמשכת מזה, ליתן יד לרבים המתפרצים, לעלות ההרה ב'ולא כלום', וגם במקום המקדש וקודש הקדשים יהרסו לעלות בעוונותינו הרבים".

פירכא ראשונה: המחבר לא קיים מצוה המוטלת על הדיין: 'שמוע בין אחיכם וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק'

חכמינו ז"ל לימדונו, שחובת הדיין לשמוע את טענותיו של הנידון בטרם יוציא את פסק דינו. וראה שו"ת הרמ"א סימן קח; שכתב: "התורה אמרה: 'שמוע בין אחיכם'... ונוכל ללמדו מדרכי ה' יתברך... וכוזה דרשו רז"ל, ממה שנאמר בסדום 'ארדה נא ואראה': לימד לדיינים שלא ידונו עד שישמעו ויבינו". מצות עשה נוספת בתורה המחייבת כל דיין ופוסק בישראל, קובעת (דברים יג, טו): "ודרשת וחקרת ושאלת היטב, והנה אמת נכון הדבר". בפסוק זה התורה נותנת בידי הדיין ומורה ההוראה כלים כיצד להגיע לאמת. וראה בספר החינוך (תסג) שהחקירה והדרישה היא מצוות עשה מן התורה: "לחקור העדות חקירה גדולה ולדרוש אותה היטב בכל כוחנו... למען נדע בו כל האמת ולא נהיה נמהרין בדין".

בעל 'מנחת יצחק' מודה שכותב את דבריו "מפי השמועה", וקובע בוודאות ש"רבים המתפרצים, לעלות ההרה בולא כלום, וגם במקום המקדש וקודש הקדשים". המחבר במחילת כבודו, לא קיים "ארדה נא ואראה" כהנהגת ה', לא חקר ולא דרש, ויצא בהאשמה חמורה על אנשים צדיקים - "המתפרצים... לקודש הקדשים".

זאת, כשהעולים להר מטרת כניסתם הפוכה לחלוטין. העולים להר הם ממזכי הרבים, וכוונתם לזכות את כלל ישראל - כולל הרב המחבר - שיזכו לקיים את מאתיים המצוות שבמקדש. מצוות אלו מוטלות על כל ישראל כגדול וכקטן ואנו - כולנו - בעוונותינו מבטלים אותן. יש מצוות שחובת ישראל לקיימן בעת החורבן, כגון מצות 'מורא מקדש' המתקיימת דווקא בתחומי ההר, וכן מצוות תפילה כדברי חז"ל - "עובדהו במקדשו", וכך מצות - "לשכנו תדרשו ובאת שמה" ומצות "ירושה וישיבה" ו"כיבוש" בהר הבית ועוד. ויש מצוות המתקיימות בתקופה בה מתחילה העבודה

במקדש, כגון, בניין הבית עצמו, ככתוב: "ועשו לי מקדש", ומצות הקרבת תמידין ומוספין ועוד. במיוחד מצות הקרבת "קרבן פסח", שהמבטל אותה מתחייב באיסור כרת.

מדובר במצוות ש"הצדוקים מודים בהם", וכל תינוק של בית רבן משנן אותם על פה - "זיל קרי בי רב הוא!" לאלה קורא הרב "מתפרצים". כמו כן מוציא עליהם שם רע שהם נכנסים "בולא כלום [בלא טבילה] לקודש הקדשים". דומה, שאין זו פתיחה מתאימה לתשובה בהלכה.

'עלה על דעת חכם אחד - להתיר את הכניסה להר הבית'

תמיהה נוספת באותו עניין יש לתמוה על בעל 'מנחת יצחק', היוצא במחאה כנגד "השמועה... שעלה על דעת חכם אחד, להתיר הכניסה להר הבית, אחרי טבילה ובחליצת נעלים".

בתקופה בה נכתבה התשובה, נתמנה מו"ר הרב שלמה גורן זצ"ל כאחראי על הסדרים בהר הבית מבחינת ההלכה. כרב ראשי לצה"ל היה מופקד מכוח החוק על כל המקומות הקדושים שנכבשו, ובמסגרת תפקידו הוציא הוראות והנחיות הלכתיות לציבור לגווניו; חיילים, שוטרים ואזרחים כיצד לנהוג בהם בקדושה ובטהרה. ההנחיות שהוציא הרב גורן זצ"ל נקבעו מכוח התורה שבכתב ושבעל פה, וכפי שפסק הרמב"ם ב"ד החזקה".

לא ידוע לנו על פוסק בשיעור קומתו, אשר השכיל להתמודד עם כל השאלות ההלכתיות המתעוררות לאחר אלפיים שנה עם תקומת המדינה והקמת הממלכה. כגון, בשאלות צבא ומלחמה, עגונות, דת ומדינה ועוד ועוד. די לציין משפט שכתב מרן הרב קוק זצ"ל בהסכמתו לספר 'נזר הקדש' בענייני קדשים, מפרי עטו של הרב גורן (בהיותו בן שבע עשרה) שם הרבה בשבחו, וכתב בין השאר: "אחד מיחידי הסגולה... עדיו לגאון ולתפארת גדולה בישראל... העילוי הנפלא הנ"ל עומד להיות בעזרת ה' לחד מגדולי גאוני ישראל... והנה, על הבירור ההלכתי בעניין הר הבית, שכתב הרב גורן זצ"ל באותם ימים כותב בעל 'מנחת יצחק', "שעלה על דעת חכם אחד".

בעניין זה לא למותר להעיר גם לרב קלמן שליט"א, אשר תובע מן העולים להר הבית להזהר מזילות הרבנות הראשית ומזילות ההלכה. דומה שהזילות המופגנת כלפי הגר"ש גורן זצ"ל היא גם נחלת ארגון 'מורא מקדש'. שכן שמו של הרב גורן זצ"ל לא ייזכר ולא ייפקד בפרסומים של הארגון, כאילו לא היה ולא נברא. יש בעולם רק רבנים האוסרים את העלייה, ואילו הרב גורן - מאן דכר שמיה.

הזילזול המופגן של בעל 'מנחת יצחק' כלפי הרב גורן זצ"ל וכלפי יהודים המקיימים את מצות ה' בהר הבית, כאילו היו עוברי עבירה בזדון, בא להצדיק פסק דין הבא לאסור על כלל ישראל מלקיים לא רק את מצות העלייה להר בית ה', אלא לבטל את מאתיים המצוות שבמקדש כולן.

'אל תהי דין יחידי'

להמשך הדיון חובה להוסיף, כי כל תשובה שכותב תלמיד חכם היא דבר יקר, עם זאת בשאלות הנוגעות למצוות התורה, אין לקבל הכרעה של חכם יחיד לקולא, אלא אם כן הנושא נדון בבית דין כדין תורה.

כך מובא ב'שבת הארץ' מאת מרן הרב קוק זצ"ל (במבוא פרק י) שם כתב: "הכלל של 'אחרי רבים להטות', שהוא מן התורה, הוא דווקא **בבית דין שיושבים ודנים במושב אחד ודנים אלו כנגד אלו**. אבל מה שאנו באים לדון בדור אחר, על פי מה שאנו מוצאים

מדברי היחידים והרבים, שנאמרו בדורות שלפנינו, אין זה מן התורה בכלל יאחרי רבים להטות".

עוד כותב הרב זצ"ל (יאוצרות הראיה' 1323): "כתב הש"ך ביורה דעה סימן רמ"ב... [וכך מסתבר] דעל פי רוב, כל חומרא - אתי לידי קולא... **ויש לישא וליתן פנים אל פנים** עד שיצא הדין לאור". גם בספר ברכת אליהו על הגר"א בחושן משפט (סימן כ"ה ס"ק י"ח הערה 11) הביא בשם ספר 'גט פשוט' (כללים כלל ה), שסובר "שדין יחיד ורבים הלכה כרבים... הוא רק כשנחלקו בשעת מעשה בדין הבא לפני הבית דין".

הנושא שנדון לפנינו הוא דין דאורייתא. יתר על כן, מה שמוטל בכף הוא קיום כלל המצוות שבמקדש, שכן הנועל את שערי הר הבית בפני העולם היהודי, מונע מישראל את קיום המצוות הרבות שבמקדש. מאליו מובן שלא כל כמיניה, ואין בכוחו של חכם יחיד - גדול ככל שיהא - להכריע בדבר, אם התוצאה היא ביטול מאתיים מצוות של תורה.

ממילא תשובה זו, שנכתבה כחוות דעת פרטית שלא בבית דין כמתבקש, וגם ניתן למנות בה פגם חמור בעצם בירור השאלה מבחינת המציאות בהר הבית, יש בה פירכא המונעת מלקבלה הלכה למעשה.

פירכא שנייה: בעל 'מנחת יצחק' מחדש איסורים על כלל ישראל בלא מקור ובלא ראייה

בימים שבהם נכתבה תשובת הרב ווייס זצ"ל, התארגנה קבוצת רבנים בראשות הדיין הרב פייבל פרנק זצ"ל, אשר תבעה מן הרבנות הראשית להסדיר את העלייה להר הבית עבור הציבור הרחב על פי ההלכה, זאת לאחר טבילה ושמירה על הלכות הכניסה להר הבית - כמובא ברמב"ם.

בעל 'מנחת יצחק' דחה את התביעה הזו בקצרה, וזו לשונו: "יש כמה טעמים ונמוקים, להקבלה שנתקבל לאיסור גמור, לכנס להר הבית בזמן הזה, **אף פסיעה אחת לבד**, עד יבוא משיח צדקינו בבי"א". לפלא הוא, שמכל "הטעמים והנימוקים" לא מצא הרב יצחק ווייס זצ"ל לנכון להסביר ולהביא בפני אנשי ההלכה ולו נימוק אחד.

בעניין זה קובע הרמב"ם להלכה, שאין לסמוך על דברי פוסק, אלא אם כן הביא ראייה ברורה לדבריו. זו לשון הרמב"ם (שו"ת פאר הדור סימן שי): "כל מאמר שיימצא לאחד מן הגאונים ז"ל המפורסמים בהוראה, ולא נמצא עליהם **ראייה ברורה**... **אין ראוי לנו שנסמוך על אותו מאמר!** ולא נעשה בו [הלכה למעשה]! עד שיתבאר לנו סיבתו". נמצא, שתשובה הלכתית בנושאים העומדים ברומו של עולם, נקבעת על פי "טעמים ונמוקים" הנשמרים בסוד, בעוד שתשובה בהלכה מחייבת "ראייה ברורה" כדברי הרמב"ם.

עוד הוסיף, שיש "קבלה שנתקבלה לאיסור גמור להכנס להר". כידוע המושג "קבלה" בתורת ישראל עניינו: "משה **קיבל** תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'" וכדברי הרמב"ם בהלכות רבות, הכותב: "ודבר זה מפי קבלה", כשכוונת הרמב"ם שהדבר עובר בקבלה מדור לדור ממשה רבינו. בעל 'מנחת יצחק' לא הביא מקור לקבלה האוסרת את העלייה להר והדבר תמוה. בהלכה אין סודות, ודבר שעובר ב"קבלה" מדור לדור חובה לפרשו, ולא פירש.

עוד כתב שאיסור גמור הוא להיכנס להר הבית "אפילו פסיעה אחת", כן כתב שאיסור הכניסה להר תקף עד ביאת המשיח. מדובר בשני חידושים הלכתיים משמעותיים, שלא ביסס אותם ממקורות חז"ל.

לזה קורא הרב קלמן "עמדה הלכתית המנומקת בתשובות הלכתיות מפורטות", ומבקש בכך לנעול את דלתות בית ה' בפני כל עם ישראל לדורותיו.

פירכא שלישיית: בעל 'מנחת יצחק' – מחמיר בספק ספיקא של כרת ומקל בכרת גמור

כאמור, אוסר בעל 'מנחת יצחק' על כל אדם מישראל לפסוע אפילו פסיעה אחת מעבר לכתלי הר הבית, זאת, מחמת ספק ספיקא של איסור כרת כנ"ל. לאור הזהירות החמורה בחשש כרת, היה צפוי שבעל 'מנחת יצחק' יחמיר באיסור וודאי של כרת! יקום ויקרא לציבור לקיים מצות קרבן פסח, ויודיע, שלקראת חג הפסח הקרוב בכוונתו יחד עם חבריו הרבנים לעשות את כל ההכנות המתבקשות לקיום המצוה ברוב עם במקדש, ולהציל את כל עם ישראל מחיוב כרת. אולם מתברר, שדווקא באיסור כרת גמור הרב מקל, שכן, האיסור שקבע שאין לפסוע פסיעה אחת בתחומי ההר כה חזק, שבכך נפטר עם ישראל גם מקרבן פסח ומחיוב כרת.

וכאן הבן שואל: קרבן פסח שיש בו איסור כרת למליונים מישראל, מבוטל ללא כל פקפוק זה יובל שנים, ואילו חשש רחוק של כניסה להר בטומאה - כה חמור, שחל עליו איסור עולמים. בכגון זה אומרת הגמרא: "יצבא - בארעא - וגיורא - בשמי שמיא?!!" וכבר אמרו חז"ל בעניין זה (פסחים כז, ב): "כל דין שאתה דן, שתחילתו להחמיר וסופו להקל – אינו דין!?" ללמדנו, כי חומרא בהלכה אחת המביאה לביטול כלל המצוות שבמקדש - אינה תיקון אלא קלקול.

מעתה, שבעל 'מנחת יצחק' נפטר לבית עולמו ואין אפשרות לברר את התמיהות בתשובה זו, על כגון זה אמר רבא, שלאחר מיתה - "מגמר נמי לא תגמרו מיניה!" למרבה הצער אין מנוס מלקבוע, שבתשובת בעל 'מנחת יצחק' חסרים תנאי יסוד ללמוד משם דבר להלכה. כאמור, לא התקיימה מצות התורה - "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק". כמו כן לא התמודד הרב עם הבירור ההלכתי שכתב הרב גורן והמקורות שנדונו שם. גם לא הושיב בית דין שידונו בדבר ויכריעו בשאלה גדולה זו הלכה למעשה. ממילא, אין דרך בעולם להשתמש בתשובה זו כדי לנעול את שערי הר הבית ולבטל את המצוות האמורות בו. כפלפול בהלכה ודאי שראוי להתחשב בו, אך לפי קביעת רבא בתלמוד, חל איסור להפוך תשובה זו לפסק דין חלוט המבטל את כלל המצוות שבמקדש.

בעל 'ציץ אליעזר':

הכניסה להר הבית אסורה עד שיירד מקדש משמים

בעל ציץ אליעזר הרחיב לדון בעניין האיסור לעלות להר הבית, ואחת הסיבות לאיסור העלייה, לדעתו, היא האמונה שמקדש יירד משמים. ממילא חל איסור להכנס לתחום הר הבית בזמן הזה כי יש להמתין לירידת המקדש. כך כתב בשו"ת ציץ אליעזר (חלק י סימן א ס"ק ו): "שיטת רש"י ותוס' ועוד ראשונים דקסברי שמקדש העתיד ירד מן השמים". בסימן ז' שם הרחיב בהסברת ה"שיטה שהבנין העתיד יהיה בידי שמים". כן ציין מקומות נוספים בספריו בעניין זה וכפי שכתב שם: "עיינן לעיל סי' א' אות מ"ו וסי' ה' אותיות ז' - י"ב".

אף כאן יש על דברי בעל ציץ אליעזר פירכא גדולה, כי בפסק הלכה זה יצא נגד גמרא מפורשת בתלמוד בבלי (בבא מציעא נט, ב), שם נחלקו חברי הסנהדרין בעניין 'תנור של עכנאי', וכלשון הגמרא שם: "באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח... אמת המים יוכיחו... כותלי בית המדרש יוכיחו... מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: 'לא בשמים היא!'... שכבר נתנה תורה מהר סיני... שכבר כתבת בהר סיני בתורה: '**אחרי רבים להטות**'".

מעשה שנפסקה הלכה בגמרא כרוב חכמי הסנהדרין במחלוקת עם רבי אליעזר, ונימנו וגמרו ש"לא בשמים היא" ו"אחרי רבים להטות", ובא בעל ציץ אליעזר ופוסק כדעת יחיד, דהיינו: בניין המקדש מסור לשמים! האם סבר בעל ציץ אליעזר לחלוק, חלילה, על רובה של הסנהדרין?!

למעשה דבריו אלה מנוגדים לדברי חז"ל האומרים שמקדש ייבנה בידי אדם. כמובא בירושלמי מעשר שני (פרק ה'): "בית המקדש עתיד להיבנות קודם למלכות בית דוד". למרבה התמיהה מתברר, שבעל ציץ אליעזר (בסימן ז' שם) דוחה את דברי חז"ל אלה וכותב: "כבר כתבתי במקום אחר, דאין ראייה מהאמור בירושלמי לומר, ששיטת הירושלמי היא שבנין המקדש יהי לפני ביאת המשיח". ומציע לשנות את הגירסא: "**וצריך לגרוס במקום 'בית המקדש' - 'ירושלים'**".

מקור נוסף בירושלמי קובע שבנין המקדש יהיה בידי אדם ולא בידי שמים, כמובא בירושלמי (פסחים ט, א): "ניתן לישראל לבנות בית הבחירה. יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושים פסח שני". כלומר, כשתינתן רשות על ידי המלכות לבנות מקדש בין פסח ראשון לפסח שני הלכה היא, שרק היחידים הטמאים יעשו את הפסח. גם את הברייתא הזו דוחה המחבר, וכותב: "ובזה אוסיף, שאין גם הכרע להסתייע מלשון הירושלמי... 'ניתן לישראל לבנות בית הבחירה...' ולהוכיח מזה ששיטת הירושלמי שייבנה בידי אדם". עיין שם, שמציע למחוק את הברייתא הזו, או **לשנות את הגירסא ולגרוס 'במקום 'לבנות' - 'לפנות'**".

אחר בקשת המחילה, דבריו אינם עומדים בפני הביקורת, שכן מדובר בברייתא מפורשת התואמת את גירסת הירושלמי כמובא בתוספתא פסחים ח, ד; ובעוד מקומות.

בכך יצא גם נגד גדולי עולם, המגדירים את דברי הירושלמי הללו כדבר "מפורסם", ומביאים ראייה מכאן שמקדש ייבנה בידי אדם. כך כותב מרן הרב קוק זצ"ל (עתון הדביר שנת תר"פ, קובץ ז-ט; מובא באוצרות ראייה ח"ב עמ' 235): "דברי חז"ל מורים במקומות אין מספר, **ומפורש בירושלמי דמעשר שני המפורסם**: 'זאת אומרת שבנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד', ואין הדבר צריך אריכות!"

דברי הירושלמי מובאים להלכה בחיבורים שונים, ולדוגמא בלבד: תוספות יום טוב מעשר שני ה, ב; וכך גם הרידב"ז בירושלמי שם, הקובע כי זו שיטת הגר"א. בשיטה זו הולכים 'גבורת ארי' בתענית יז, א; וכן השל"ה, תולדות אדם, בית דוד, רסו. וכך גם בספר 'מעשי למלך' הלכות כלי המקדש פרק ז. הירושלמי הזה נדון בהרחבה בספר 'עזרת כהנים' (מהדורה ראשונה עמ' 6). וכן כותב רבי צדוק הכהן מלובלין, וכך גם בשו"ת דברי יציב חו"מ פז; ובימשך חכמה' שמות יב, א. עיין גם בספר 'אם הבנים שמחה' בעניין זה ועוד.

לפלא שבעל ציץ אליעזר יצא לחלוק בעניין זה גם על ה'חזון איש', שהביא את הברייתא בפסחים ח, ד; וכותב בהלכות פריה ורביה (סימן ב): "בזמן הזה [של גלות] אי אתיבה רשות להקריב קרבן פסח אין לבטל את המצוה בשביל שאין לנו כהן מיוחס".

יתר על כן, הקביעה שמקדש יירד משמים עומדת בסתירה לאחד מיסודות האמונה הישראלית, וכפי שהרחיב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (ט, א) עיין שם.

אין מנוס מלקבוע, עם כל הכאב שבדבר, שבעל ציץ אליעזר יוצא בדעת יחיד לסתור דברי תנאים ואמוראים בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי, תוך ניסיון לשנות גירסאות שאין חולק עליהן. כמו כן, יוצא נגד הרמב"ם ופוסקים אחרים במהלך הדורות. נמצא, שהתשובה כולה צע"ג.

אין זו אלא פירכא אחת מתוך תמיהות רבות אחרות על תוכן תשובה זו, אך דומה שדי בפירכא אחרונה זו, כדי לקבוע כדברי רבא בגמרא (בבא בתרא קל) שכאשר מוצאים פירכא כל שהיא בפסק הדין אחר פטירתו של חכם, כל שכן כמה וכמה פירכות כנ"ל - אין ללמוד מתשובה זו דבר להלכה.

הרב עובדיה יוסף:

חל איסור לעלות להר הבית עד בוא משיח – תשובה עם פירכא

אחת התשובות ההלכתיות, האוסרת את העלייה להר הבית, שהרב אבי קלמן שליט"א מסתמך עליה, היא התשובה של הראשון לציון הרב עובדיה יוסף זצ"ל. מדובר בתשובה מפורסמת המופיעה בשו"ת יביע אומר, ולדעת הרב קלמן, תשובה זו היא "העמדה הרשמית של הרבנות הראשית" (ראה שם, חלק ה - יורה דעה סימן כו; תשובה שנכתבה מיד עם שחרור הר הבית, בתאריך ג' סיון תשכ"ז, עיי"ש). דומה, שכגודל פרסומה של תשובה זו כן גודל הפירכא על תוכנה.

פירכא ראשונה - סתירה בשו"ת 'יביע אומר': 'אי אפשר לנו בשום פנים לכוין מקום המזבח, ויש לחוש בזה באיסור כרת'

הרב עובדיה יוסף זצ"ל קובע בתשובה זו באופן נחרץ, שיאי אפשר לנו בשום פנים לדעת את מקום המזבח וקודש הקודשים, לפיכך, באין וודאות בעניין זה, ויתכן שקודש הקדשים נמצא בצפון הר הבית או בדרומו, ממילא אסור להכנס לכל שטח הר הבית מחשש כרת. בין השאר דוחה הרב עובדיה זצ"ל את שיטת הרדב"ז האומר, שקודש הקדשים מזוהה עם כיפת הסלע. לאור האמור, לדבריו יש לדחות את ההיתר של הרדב"ז להכנס להר הבית.

זו לשונו שם: "אף שבשו"ת הרדב"ז ח"ב (סי' תרצא) כתב, שאין ספק שהאבן הנקראת אלצכרא (כיפת הסלע) היא האבן השתיה, שעליה היה הארון בבית קדש הקדשים.... אבל במקום אחר כתבנו לפקפק על זה... מכל מקום הרי אין ידוע לנו המרחק שבין הכותל המערבי לכותל בית קדש הקדשים... עיין עוד בשו"ת שאילת דוד שכתב, שאי אפשר לנו בשום פנים לכוין מקום המזבח, ויש לחוש בזה באיסור כרת... ולכן בודאי יש להתרחק ולהשמר שלא להכנס להר הבית אפילו לאחר טבילה ולצורך מצוה".

הרב עובדיה יוסף זצ"ל: אנו יודעים בוודאות את מקום קודש הקדשים והמרחק ממנו לכותל המערבי שמונים מטר

לעומת זאת בתשובה אחרת כתב הרב עובדיה זצ"ל ההיפך, שאנו יודעים בדיוק היכן קודש הקדשים, וזאת דווקא על פי הרדב"ז. עוד הוסיף, שמכוח ידיעה זו מותר, לדעתו, לעמוד ליד הכותל המערבי לתפילה בלא כל חשש.

זו לשונו (יביע אומר חלק ה - יורה דעה סימן כז): "האמת יורה דרכו, שהכותל המערבי שלנו אינו כותל העזרה כלל, אלא חומת הר הבית, וכמ"ש כן בפשיטות הגאון בעל אבני נזר (בחיו"ד ס"י תנ). וממקומו הוא מוכרע, לפי הנחת הרדב"ז עצמו (בח"ב ס"י תרצא) הנ"ל. ובלי ספק 'אבן השתיה' היא האבן שתחת כיפת המסגד! והנקראת אצלם: 'אל צכרא', שהיתה במערבו של בית קדשי הקדשים. והנה, לפי קנה מדה יש כשמונים מטר מהכותל המערבי עד האבן הזאת, שהם למעלה ממאה וששים אמה (לפי השיעורים שכתב ידידנו הגרא"ח נאה זצ"ל בס' שיעורי תורה)... ובאמת שהדבר ברור מאד! שהמרחק שבין כותל העזרה לבין 'אבן השתיה' אינו עולה יותר על שלשים ושמונה אמות... ועל כרחק לומר, שאין הכותל המערבי הזה [שאנו מתפללים בו] אלא כותל הר הבית".

בתשובה זו הכריע הרב עובדיה זצ"ל ארבע הכרעות הלכה למעשה:

א: הכריע כשיטת הרדב"ז כדבריו: "ממקומו הוא מוכרע, לפי הנחת הרדב"ז עצמו... ש'אבן השתיה' היא האבן שתחת כיפת המסגד!"

ב: הרב עובדיה מדד בדיוק את המרחק מהכותל המערבי לסלע וקבע: "יש כשמונים מטר מהכותל המערבי עד האבן הזאת".

ג: הרב פסק הלכה בעניין מידת האמה בכלל ובהר הבית בפרט: "גודל האמה הוא לפי השיעורים שכתב ידידנו הגרא"ח נאה... שהאמה היא ארבעים ושמונה סנטימטר" עיי"ש שהאריך.

ד: הרב מדד בדיוק את המרחק בין כותל העזרה לסלע ופסק: "הדבר ברור מאד, שהמרחק שבין כותל העזרה לבין 'אבן השתיה' אינו עולה יותר על שלשים ושמונה אמות".

הראשון לציון מסיים את דבריו שהחולק על העקרונות הנ"ל, ואוסר את התפילה לגברים ונשים בכותל "אינו אלא מן המתמיהין".

מול שתי תשובות סותרות אלו, שמא יסתפק מאן דהו, ויאמר: תפוס לשון ראשון, והתשובה הראשונה עיקר? מתברר, שהרב עובדיה זצ"ל חוזר על הפסק האמור בעניין הכותל המערבי פעם נוספת ובהרחבה רבה, בשו"ת יביע אומר חלק ט - יורה דעה סימן יא; הוה אומר: "בגמר דבריו אדם נתפס".

מעתה שיש שמונים מטר מן הכותל המערבי לכיפת הסלע, ואנו יודעים בוודאות את מקום קודש הקדשים, נמצא שהרב עובדיה זצ"ל חזר בו ממה שקבע תחילה. כמו כן, עמד לנגד עינינו "כרוז תשכ"ז", שם נאמר, ש"מקום המקדש נעלם מאיתנו", והנה כתב שתי תשובות הסותרות הן את תשובתו הראשונה, והן את הכרוז שיצא באלול אותה שנה (כרוז זה נחתם בחודש אלול תשכ"ז בידי רבנים מזרמים שונים, הן מטעם הרבנות הראשית והן מטעם רבנים אחרים שאינם מכירים בסמכותה. בכרוז זה נאמר - "לבל יהין איש ואשה לעלות להר הבית", כי "מקום המקדש נעלם מאיתנו").

כאמור, בניגוד לתשובתו הראשונה, ובניגוד לתוכן הכרוז האמור, כתב הרב עובדיה יוסף זצ"ל את שתי התשובות הנ"ל, אשר נכתבו לאחר מדידות ובדיקה יסודית בידי מומחים שנועץ בהם, וניתן לומר על שתי תשובות אלה: "על פי שניים עדים יקום דבר".

נמצא, שיש לפנינו פירכא גדולה כנגד "חשש כרת" שכתב הרב תחילה לנכנס להר הבית. כי אם יודעים בוודאות ובדיוק את מקום קודש הקדשים בכיפת הסלע, אדם

הנכנס להר הבית ומקיף סביב כיפת הסלע תוך שהוא מקפיד לשמור על מרחק של שמונים מטר מכיפת הסלע, כלומר, מרחק של מאה ששים אמה, לשיטת הרב עובדיה יוסף זצ"ל נהג כהלכה ללא חשש קל לכרת חלילה. נמצא, שמה שכתב הרב תחילה לאסור את הכניסה לתחום הר הבית מחשש כרת – איסור זה פוקע מאליו.

יתר על כן! לפי החשבון שעשה הרב וקבע, שכותל העזרה רחוק שלושים ושמונה אמות מן הסלע, נותרו, לדעת הרב, **כששים מטר** בהר הבית במערב, שההולך בהם בטהרה כהלכה עשה, ואין בהליכה זו, חלילה, חשש כרת! ועיין שם בתשובה, שהביא כמה גדולי תורה שפסקו כך הלכה ולמעשה, כגון: "הגאון פאר הדור רבינו צבי פסח פראנק, רבה של ירושלים", וכמו כן "הרה"ג רבי חנוך זונדל גרוסברג בקובץ נועם כרך י"א", ועוד, עיין שם. ואם כן לשיטה זו ההולך בהר הבית כנ"ל סביב, תוך הקפדה על טבילה והלכות ימורא מקדשי פועל כדין.

פירכא שנייה: כאשר בית דין גוזר גזירה 'למיגדר מילתא' צריך להכריז כי מדובר ב'הוראת שעה'

בסיכום תשובתו הראשונה (סימן כו) כותב הרב שנגזרה גזירה ש"שום אדם לא יכנס לשטח הר הבית, עד כי יבא שילה".

הדבר עומד בסתירה לדברי הרמב"ם הכותב בהלכות ממרים ב, ד; שרשאי בית דין לעיתים לגזור גזירה גם אם הדבר יגרום לביטול מצוה מן התורה, אך זאת בארבעה תנאים:

האחד – זמן קצוב לגזירה: כגון, בית הדין שהכריז, שחל איסור ללבוש ציצית וטלית עקב בתי מלאכה שייצרו טליתות שעטנו לציבור הרחב, לפיכך גוזר בית הדין, שהחל מראש חודש שבט הגזרה בתוקפה לגדולים ולקטנים וגם לחסידים ואנשי מעשה. יחד עם זאת מודיע בית הדין שבראש חודש אייר בטל תוקף הגזירה וחוזרת המצוה כשהייתה.

השני – גזרה ל'קצת מצוות': כלומר הרשות ביד בית הדין לבטל שתיים שלש מצוות בגזירתם ולא יותר, וזאת לזמן קצר.

השלישי – הצלת ישראל מעבירה גדולה: חובה לפרסם את המטרה המוצהרת של בית הדין, והיא - להציל רבים מישראל מלהכשל במצוות רבות של תורה.

הרביעי – הכרעה בבית דין: הרמב"ם מתנה את היכולת לגזור גזרה באופן זמני, בתנאי שישב בית דין על המדוכה ונשאו ונתנו פנים אל פנים ונימנו וגזרו. מאידך, לא ניתנה הסמכות לחכם יחיד לגזור גזירה ולבטל מצוות מישראל בלא ש"נמנו וגמרו" בבית דין.

זו לשון הרמב"ם שם: "אפילו דברי תורה יש לכל בית דין לעקור הוראת שעה. כיצד? בית דין שראו לחזק הדת ולעשות סייג כדי שלא יעברו העם על דברי תורה... אבל אין קובעין הדבר לדורות ואומרים שהלכה כך הוא. וכן אם ראו לפי שעה לבטל מצות עשה או לעבור על מצות לא תעשה כדי להחזיר רבים לדת, או להציל רבים מישראל מלהכשל בדברים אחרים - עושין לפי מה שצריכה השעה... כך בית דין מורים בזמן מן הזמנים לעבור על קצת מצוות לפי שעה כדי שיתקיימו כולן".

הגזירה הנזכרת בדברי הרב עובדיה נגזרה בניגוד מפורש לארבעת התנאים הנדרשים בהלכה. א: הרב מודה בתשובתו שלא נקצב זמן לגזרה, אלא נגזרה עד סוף כל הדורות ובלשונו: "עד כי יבוא שילה". ב: הגזרה נגזרה לא על "קצת מצוות" - מצוה או

שתיים, אלא נגזרה לבטל את מאתיים המצוות המתקיימות במקדש. ג: גזירה זו נועדה לפתור בעיה של בודדים שיש חשש שינהגו שלא כהלכה בהר הבית, דבר שניתן לפתור על ידי סדרן מטעם הרבנות. למעשה לא נעשתה "לחזק הדת" ו"להחזיר רבים לדת", להיפך! מדובר בביטול שליש מצוות מתוך תרי"ג. כמו כן הגזירה מכשילה את הציבור בחיוב כרת בחג הפסח, ואין לך "החלשת הדת" גדולה מזו. ד. לא התקיים תנאי עיקרי, שהחלטה תתקבל בבית דין, כגון, מועצת הרבנות הראשית, וכדברי מרן הרב קוק לעיל, ש"הכלל של 'אחרי רבים להטות', שהוא מן התורה, הוא דווקא בבית דין שיושבים ודנים במושב אחד ודנים אלו כנגד אלו".

דומה, אפוא, שנפלה טעות חמורה בגזירה וממילא בטלה מעיקרא. זאת, כדברי חז"ל בתמורה (ד, ב): "כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אם עביד לא מהני!" דהיינו, אם התורה ציוותה שלא לעשות דבר, ואדם עשה בניגוד לתורה אינו מועיל, והמעשה בטל ומבוטל.

פירכא רביעית: עמדת הרב עובדיה זצ"ל האומר שמקדש ייבנה על יד משיח – עומדת בסתירה לדברי חז"ל והרמב"ם

באשר למשך הגזרה, כותב הרב עובדיה יוסף זצ"ל: "הסכימו גדולי הדור... לבל יהין שום אדם להכנס לשטח הר הבית, עד כי יבא שילה". יש בקביעה זו קושי נוסף על האמור לעיל, שכן, משנועלים את שערי הר הבית לדורות ומתבטלות המצוות שבמקדש "עד כי יבוא שילה", כלומר, עד ביאת המשיח, פסק זה מנוגד לדעת חז"ל, ומובא בירושלמי לעיל, שמצות בניין המקדש מחוייבת בכל יום ויום ואינה תלויה במשיח. ומבואר לעיל שזו היא דעת רבים מן המחברים וביניהם מרן הרב קוק זצ"ל. עובדה פשוטה היא, שכאשר עלו עולי בבל בראשית ימי הבית השני, הרי שמעו מפי זכריה הנביא את הנבואה על ביאת המשיח, שכך אמר (שם ט, ט): "גילי מאד בת ציון! הריעי בת ירושלם! הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא..." והנה, למרות הבשורה לא המתינו עולי בבל לבואו, ולהיפך הזדרזו כולם להקים את המקדש מהריסותיו, כמצוות התורה.

עמדה זו של הרב עובדיה זצ"ל בעניין בניין המקדש על ידי משיח, עומדת בסתירה לרמב"ם, הקובע באיגרת השמד עיקרון כללי בתורה, ש"חיוב המצוות אינו תלוי בביאת המשיח!" ואכן המעיין בספר המצוות לרמב"ם יווכח, כי אין בין תרי"ג מצוות שמנה ולו מצוה אחת שנזכר בה המושג 'משיח'. זאת, למרות שהרמב"ם קבע את האמונה במשיח כאחד משלושה עשר העיקרים. ומסביר יפה הרמב"ם באיגרת השמד, ש"אנחנו מחוייבים להתעסק בתורה ובמצוות... ואחר שנעשה מה שאנחנו מחוייבים, אם יזכה ה' לנו או לבני בנינו לראות המשיח - הרי זה טוב יותר, ואם לא - לא הפסדנו כלום!" האם נאמר, חלילה, שהרב עובדיה זצ"ל חולק על הרמב"ם בעניין קיום המצוות על ידי משיח?!

לסיום: כמובא לעיל, אין לסמוך על תשובה שיש עליה כמה וכמה פירוכות, וזאת, כדי לבטל מצוות רבות מן התורה.

בעל משנת יעבץ : הכניסה להר הבית - הלכה או פוליטיקה ?

בשאלה זו נפרדו דרכיהם של בעל 'משנת יעבץ' ובעל 'משנת יעקב'

כבוד הרב קלמן שליט"א, מביא תשובה נוספת מאת בעל 'משנת יעבץ', האוסר גם הוא את העלייה להר הבית. תשובתו של בעל 'משנת יעבץ' אינה מצויה כרגע לנגד עינינו לעיין בה, לפיכך נביא להלן את דברי החברותא שלו - בעל 'משנת יעקב'. שניהם למדו יחד בישיבה, וגם כשעלו ובאו לעולם הרבנות והדיינות המשיכו ללמוד בחברותא במשך שנים.

להלן דברים שכותב הרב יעקב רוזנטל זצ"ל בספרו הגדול על הרמב"ם 'משנת יעקב' (ארבעה עשר כרכים) שם חולק על חברו בעל 'משנת יעבץ', וכותב למסקנה, שמצוה לעלות להר הבית.

זו לשונו (ספר עבודה ז' א-ב): **"מצות עשה** ליראה מן המקדש... ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה... לעני"ד, אם עולה אדם באופן הנזכר **להתפלל שם מתוך רגש קודש**, להיות קרוב יותר לקודש הקדשים, ובפרט שברצונו להתפלל על חורבן הבית שייבנה במהרה בימינו, **הוא שפיר 'צורך מצוה'!**... וראייה ברורה שמותר להכנס בזמן הזה, ממה שכתב הרמב"ם בהלכה ז: 'ואף על פי שהמקדש חרב היום... חייב אדם במוראו... ולא ישב בעזרה', ומבואר, דדווקא ישיבה אסור, אבל אם לא ישב מותר, והיינו אדם טהור, כמו שכתב בפאת השולחן סימן ג' אות כה".

מן הראוי להעיר בעניין זה, שלאחרונה פרסם תלמידו של הרב רוזנטל, הרה"ר שלמה עמאר שליט"א, אשר למד אצלו את לימודי הדיינות וההוראה, ומעיד עליו הרב עמאר, שהרב רוזנטל זצ"ל עלה להר הבית.

נוסיף דברים בעל פה שאמר לנו הרב רוזנטל בנושא הנדון (התאריך זכור לנו כיון שאמר את דבריו בברית של אחד הנכדים במשפחתנו, והיה זה באדר תשס"ח): **"למדתי בחברותא משך שנים עם בעל 'משנת יעבץ', אך משעה שיצא בעל 'משנת יעבץ' לאסור את העלייה להר הבית, אמרתי לחברי הטוב: לצערי לא נוכל להמשיך ללמוד ביחד. תורה צריך ללמוד לשמה! האיסור לעלות להר הבית אין לו בסיס בהלכה ואינו אלא פוליטיקה. וכך נפרדו דרכנו".** והדברים מדברים בעד עצמם.

לסיכום: הרב אבי קלמן שליט"א כותב בבטחון ש"רוב מניין ורוב בניין" של גדולי ישראל "אוסרים לחלוטין" את העלייה להר הבית. הרב קלמן מוסיף "שעמדה הלכתית זו נומקה בתשובות הלכתיות מפורטות", כן מנה שמונה גדולי תורה עליהם בונה ארגון 'מורא מקדש' את שיטתו שחל איסור להכנס להר הבית וכמו כן, חל איסור לבנות מקדש.

בפועל מתברר, שארבעה מתוך הרשימה שמנה, ובראשם מרן הרב קוק זצ"ל, סותרים לחלוטין את שיטת 'מורא מקדש', והם - הרצי"ה קוק, הגר"א שפירא, הגר"מ אליהו זצ"ל. לשיטתם לא רק שאין איסור, אלא ההיפך! מצוה גדולה מן התורה להקים בהר הבית את 'לשכת הגזית' עבור 'בית הדין הגדול'. כמו כן מצוה לבנות בית כנסת ובית מדרש, כדי שעם ישראל בהמוניו יוכל לעלות להר הבית בקדושה ובטהרה, ולקיים בהר מצוות תפילה, כדברי חז"ל והרמב"ם - "עובדהו במקדשו".

מעיון בתשובות שכתבו ארבעה גדולי תורה אחרים שמנה, והם: הרב עובדיה יוסף, וכן בעל ציץ אליעזר, בעל 'מנחת יצחק', ובעל 'משנת יעבץ' זצ"ל, מתברר, שכנגד כל אחת מן התשובות קיימת פירכא חמורה. הרב קלמן בעצמו קובע פעמים אחדות שיש להקפיד על כללי הפוסקים, ו"בהלכה יש כללי הכרעה". נמצא לאור כללי הש"ס, שחל

איסור להסתמך על תשובה שיש בה פירכא, בוודאי לאחר פטירת המחבר, וכשמדובר בביטול מצוות מן התורה על אחת כמה וכמה.

לאור האמור, הדרא קושיא לדוכתא! היינו, השאלה ששאל הרב קלמן שליט"א בכותרת מאמרו, שאין להסתמך על "מיעוט", עתה, שמכל שמונת גדולי התורה שמנה הרב קלמן, לא נותר איש שניתן להסתמך עליו מבחינת ההלכה כדי לאסור את העלייה להר הבית, על אילו גדולי תורה מסתמך הארגון?

פרק ד

החלטה היסטורית של מועצת הרבנות הראשית: יוקם בית כנסת בהר הבית

ארבע החלטות מהפכניות של מועצת הרבנות הראשית לישראל

אחת האשמות שמאשים הרב אבי קלמן שליט"א את שוחרי המקדש העולים להר הבית היא, שאינם נשמעים לאיסור שאסרה מועצת הרבנות מלעלות להר הבית, ובכך מזלזלים בכבודה.

זו לשונו: "מועצת הרבנות הראשית לדורותיה אסרה לחלוטין את העלייה להר הבית, לפיכך יש בהפרת הוראותיה זלזול מופגן ובוטה. המעוניינים לקדם את בניין המקדש, נדרשים... להקשיב להוראות הסמכות התורנית של העם כולו, ובימינו - זו הרבנות הראשית ואין בלתי".

לא ברור מאין שאב הרב קלמן שליט"א את המידע המוטעה אודות "מועצת הרבנות הראשית לדורותיה שאסרה לחלוטין את העלייה להר הבית", וחבל שלא בירר כבוד הרב בהנהלת האירגון את העובדות, וכך נפל ל"שגגה שיוצא מלפני השליט".

הרב קלמן גם תובע את עלבון מועצת הרבנות על "הפרת הוראותיה", ואף כאן לא בירר בהנהלת האירגון מה הן ההוראות שהוציאה מועצת הרבנות. לו היה מברר את הנושא לאשורו לא היה מכשיל את הציבור במידע מוטעה, וכך גרם נזק לאמינות ארגון 'מורא מקדש' בהפצת מידע מוטעה בציבור. יתר על כן! המוסר מידע מוטעה בשם מועצת הרבנות הראשית, ובניגוד להחלטותיה, הוא עצמו גורם לזלזול במועצת הרבנות הראשית לישראל, מוסד שהכל חפצים ביקרו.

ומכאן לעובדות המלמדות את ההיפך הגמור מן המידע שפורסם ברבים על ידי הרב אבי קלמן שליט"א.

הננו להפנות את כבוד הרב קלמן שליט"א, לתזכיר רשמי של הרבנות הראשית, שם מוסר הרב זלמן קורן שליט"א נאמן ביתה של מועצת הרבנות, פרטים מדויקים אודות החלטות שנתקבלו במועצת הרבנות הראשית בענייני הר הבית.

מן הראוי להוסיף, שהרב קורן שליט"א, מלבד היותו חוקר המקדש, ניתן להוסיף לו תואר נוסף, כיספרא דדייני של הרבנות הראשית בנושא המקדש. שכן הרב התמנה להוציא מדי פעם תזכיר של הרבנות הראשית בנושאים אלה.

נמנה, אפוא, ארבע החלטות הנוגעות לענייננו אחת לאחת :

החלטה אחת: אל לה לרבנות הראשית לפסוק בדבר האסור והמותר בהר הבית - אלא בהסכמה רחבה

זו לשון הרב קורן בתזכיר: "בשנת תשל"ו... נקבע במפורש שאין להכריע בהלכות הנוגעות להר הבית אלא אם תהיה הסכמה רחבה של גדולי ישראל".

מדובר בהחלטה שהתקבלה במועצת הרבנות בתקופת כהונתם של הרב גורן זצ"ל והרב עובדיה זצ"ל. באותה תקופה היו רבנים שתבעו לאתר את המקומות המותרים בכניסה בהר הבית, ולהסדיר את העלייה להר הבית לציבור הרחב על פי ההלכה. לאחר דיון בעניין זה הוחלט שלא להכריע לא לכאן ולא לכאן. זאת, לאור הידיעה שיש גדולי ישראל התובעים לפתוח את שערי הר הבית ואף לבנות בית כנסת בהר הבית עבור הציבור הרחב, ולעומתם יש רבנים השוללים לגמרי את העלייה להר.

החלטה זו מלמדת, כי מעולם לא התקבלה במועצת הרבנות הראשית החלטה האוסרת את העלייה להר הבית. לכן הוחלט שלא להכריע בדבר, לא להתיר את העלייה באופן רשמי וגם לא לאסור אותה, אלא בדיון מורחב במעמד רבנים נוספים מכל החוגים ובהסכמה רחבה.

בכך הותירה הרבנות הראשית לציבור הרחב את קיום המצוות המתקיימות בהר הבית, בלי לחוות דעה בעניין לכאן או לכאן. כן השאירה הרבנות בידי הציבור את ההחלטה כיצד לנהוג - כל איש בהתאם לתלמודו וידיעותיו. לאור האמור, אדם שלמד את הלכות בית הבחירה ברמב"ם (פרק א, יב) שם כתב, שמצוות בניין בית המקדש מחוייבת בכל דור ודור, ו"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר". גם למד את הלכות 'מורא מקדש' (שם פרק ז) מעתה הרי הוא נחשב כ"שמעון בן עזאי" באותה הלכה כמבואר לעיל, וחובתו לעלות להר כמצוות התורה.

החלטה שנייה: החלטה נוספת הנזכרת באותו תזכיר של הרב קורן שליט"א קובעת כדלהלן:

"נקבע באותה ישיבה במפורש, שאחרי שיפורסם ברבים מחקרו של הרב הראשי בעניין - ייערך דיון בנושא".

החלטה זו של מועצת הרבנות הראשית היא רבת משמעות, שכן, עמדה לפנייהם תשובת הרב עובדיה יוסף זצ"ל מתשכ"ז, שם הביע את דעתו, שהכניסה להר הבית אסורה "עד כי יבוא שילה", ולכאורה היו צריכים להכריע כדעתו שם.

אולם לאור העובדה שהרב עובדיה יוסף חזר בו - כמבואר לעיל, וקבע שמקום המקדש ידוע לנו במדויק, נותר עם זאת הצורך להגדיר באופן ברור את המקומות המותרים לכניסה בהר הבית, ולהכין לציבור מפה מסודרת של המסלול המותר בכניסה להר הבית. לפיכך הוחלט במועצת הרבנות להמתין להופעת ספרו של הרב גורן זצ"ל, שם הובאו מידות ההר המדויקות, כפי שנמדדו על ידי חיל ההנדסה של צה"ל. ולאחר שילמדו את חוות דעתו של הרב גורן בעניין המקומות המותרים, להעמיד לדיון את שיטתו, ולקבל החלטה בדבר המקומות המותרים ומוסכמים על כולם.

החלטה זו של מועצת הרבנות הראשית, כשהיא מתקבלת בתקופת כהונתם של הרב גורן והרב עובדיה יוסף כרבנים ראשיים, כשידוע שהרב עובדיה נוטה לאסור את העלייה להר הבית לחלוטין היא רבת משמעות. הדבר מלמד כי המועצה לא קיבלה

את עמדתו, ולהיפך, נטתה להכריע כדעת הרב גורן, הקובע, כי מצוה לעלות להר הבית. עם זאת רצתה המועצה ללמוד את הנושא באופן יסודי מתוך ספרו, להעמיד את שיטתו לדיון ולקבל החלטה המקובלת על כולם.

החלטה שלישית: בתקופת הרב י. מ. לאו שליט"א והרב בקשי דורון זצ"ל התקבלה החלטה היסטורית על הקמת בית כנסת בהר הבית

בתשנ"ג נבחרו הרבנים - הרב ישראל מאיר לאו שליט"א והרב בקשי דורון זצ"ל לכהן כרבנים ראשיים בישראל. בתקופת כהונתם התעורר מחדש הדיון במועצת הרבנות בשאלת העלייה להר הבית. באותם ימים (שנת תש"ס תשס"א) התנהל מו"מ עם ירדן, ונשקפה סכנה שהר הבית יימסר לידיהם. הדיון בנושא זה התנהל למרות החלטת הרבנות בעבר "שלא להכריע בדבר".

כמובא לעיל, העלה הרב שאר ישוב כהן זצ"ל הצעה לבנות בית כנסת ברחבת הר הבית ובכך גם לקבוע עובדה מוחצת מול הנסיונות למסור את ההר לידי זרים, וזאת בהמשך לקריאת הרב אליהו לבנות בית כנסת בהר.

הצעתו התקבלה במועצה ברוב קולות והרב שאר ישוב כהן - חבר מועצת הרבנות הראשית - התמנה כיו"ר הוועדה על ידי הגרי"מ לאו שליט"א, והגר"א בקשי דורון שליט"א. לשם כך הכין כמה הצעות אפשריות ותכניות מעשיות למיקום בית הכנסת בהר הבית, זאת, בעזרת הארכיטקט גדעון חרל"פ כנ"ל.

בית כנסת זה תוכנן לאור המקורות בדברי חז"ל ביומא ובתוספתא, כמו כן, על פי הרמב"ם בהלכות סנהדרין (ג, א) הכותב: "בית דין הגדול היו יושבין [לדון] מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ובשבתות וימים טובים היו יושבין בבית המדרש שבהר הבית". מיקום בית הכנסת תוכנן באופן שיאפשר תנועה חופשית למתפללים הרבים העתידים להשתתף בתפילות שבהר. הוועדה הוקמה לאור תביעת חברי מועצת הרבנות שעמדו בתוקף על הדרישה לפעול מול השתלטות הערבים על ההר. למרבה הצער התכנית הוקפאה בוועדה שהוקמה להוציא את הרעיון לפועל, שכן חלק מן השותפים לדיון נרתעו מלקבל הכרעה בעניין.

ההחלטה על הקמת בית כנסת יש לה משמעות של "מעשה בית דין" במעמד הסמכות ההלכתית העליונה של עם ישראל

אין למעט מחשיבות ההחלטה, שכן, מדובר בהחלטה בעלת משמעות הסטורית. כידוע נכתבו מאמרים, שו"תים וספרים בעניין הר הבית, בעיקר בדור האחרון, אך אין אלו אלא דעת יחיד, שהיא חסרת משמעות כשצריך להכריע בשאלות דאורייתא, אלא אם כן נתקבלה ההחלטה לאחר דיון פנים אל פנים בבית דין.

כידוע, לאחר החורבן עלו רבן גמליאל הנשיא וחבריו - חברי בית הדין הגדול בסנהדרין שביבנה, והם: רבי יהושע, רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא - כמתואר במסכת מכות (כד) לקיים את מצות התורה - "לשכנו תדרשו ובאת שמה". מאז ועד ימינו אנו, לא נתכנס בית דין לדון בדבר, ובוודאי לא יכלו לקבל החלטה על הקמת בית כנסת בהר עקב שלטון הרומאים, המוסלמים, הצלבנים, הטורקים וכו' בהר הבית.

זה, אפוא, החידוש של החלטת מועצת הרבנות בעניין הקמת בית הכנסת בהר הבית במדינת ישראל העצמאית, ומשנתקבלה החלטה ברוב קולות יש בכך "מעשה בית דין", דבר הנותן משמעות רבה להחלטה. בניגוד לשאלות ותשובות הרואות אור מדי

פעם בנושא הר הבית, שעם כל חשיבותו אינן אלא דעת יחיד. גם תשובתו המפורסמת של הרדב"ז שהכל מסתמכים עליה, בסופו של דבר אינה אלא דעת יחיד. לעומת זאת ההחלטה הנ"ל יש לכך גדר של "מעשה בית דין" בעל הסמכות העליונה בישראל, וזאת במעמד הרבנים הראשיים; הרב י.מ. לאו שליט"א והרב בקשי דורון זצ"ל. קבלת החלטה הלכתית במסגרת בית דין זה, הופכת את הביטוי "נמנו וגמרו" ממליצה גרידא למציאות של ממש.

ההחלטה על הקמת בית כנסת כוללת ארבע הלכות הקובעות בוודאות את המקומות האסורים והמותרים בכניסה להר הבית

הלכה א: נתקבלה שיטת הרדב"ז שאבן השתייה בכיפת הסלע זה מקום קודש הקדשים. הדבר נקבע כשיטה מחייבת, וכדעת המחברים הרבים ההולכים בשיטתו והיא הנוהגת הלכה למעשה.

הלכה ב: הקביעה הברורה שכיפת הסלע היא מקום קודש הקדשים מאפשרת להקים בית כנסת בכל כיוון במרחבי הר הבית; בדרום, במזרח בצפון, ואפילו במערב, שכן כאמור, לשיטת הרב עובדיה יוסף יש במערב הר הבית בוודאות כששים מטר שאינם שייכים לעזרה, דבר המאפשר להקים בניין רחב ממדים גם בצד מערב (וראה עוד להלן).

הלכה ג: בכך התקבלה, למעשה, דעת הרב גורן בספרו, וכן במאמרים שכתב שניתן להקים בית כנסת בכל כיוון בהר הבית (ראה למשל מאמרו ב'קומו ונעלה' – כניסה להר הבית בזמן הזה' עמ' 86) שם הראה שאפשר להקימו בדרום בצפון במזרח ובמערב.

ההחלטה על הקמת בית כנסת בהר הבית חיזקה את ידי הגר"מ אליהו זצ"ל, שכמבואר לעיל יצא בקריאה לרבנות הראשית להקים בית כנסת בהר וכאן נתקבלה קריאתו הלכה למעשה. כמתואר לעיל הנושא נדון בבית הרב צבי יהודה זצ"ל, אשר עודד ודחף את הרב שאר ישוב כהן להוציא את ההחלטה מן הכוח אל הפועל.

הלכה ד: בהחלטה זו גם נדחו, למעשה, דברי בעל 'ציץ אליעזר' ובעל 'מנחת יצחק' שהובאו לעיל, אשר אסרו את הכניסה להר הבית מספק ומספק ספיקא, ולדעתם יש להמתין עד שיירד מקדש משמים. לדעתם "אין להכנס להר הבית בזמן הזה, אף פסיעה אחת לבד", ואילו לפי החלטת מועצת הרבנות הראשית יש מקום נרחב בתחום הר הבית להקים בית כנסת בדרום בצפון במזרח ובמערב, תוך שמירה על מרחק בטחון מכיפת הסלע.

אמנם נזהרו חברי מועצת הרבנות הראשית מלהתיר בפומבי את הכניסה להר הבית מחשש של נהירה המונית להר, אך עצם הקביעה שיש אפשרות מבחינת ההלכה להקים בית כנסת לתפילה בתחום הר הבית, בכך נקבעה עובדה המדברת בעד עצמה, שהכניסה להר הבית לתפילה ולדבר מצוה מעוגנת בהלכה ובמציאות.

החלטה רביעית: קריאה לחוקרי הר הבית להגיש מחקרים למועצה – לקראת דיון לאיתור המקומות המותרים בכניסה

החלטה חשובה נוספת התקבלה בתשס"א, ובדיון נוסף בעניין הר הבית הוחלט במועצת הרבנות לצאת בקריאה לציבור להגיש בפניה מחקרים בעניין העלייה להר הבית לקביעת איזורים ברחבת ההר המותרים בכניסה, זאת להסדרת תפילת יהודים במקומות המותרים בהר. החלטה זו נשמעה בכלי התקשורת והיה בה משום בשורה על יוזמה חדשה של הרבנות הראשית. בעקבות החלטה זו נתבקש 'מכון המקדש' על ידי הרב שאר ישוב כהן זצ"ל, חבר מועצת הרבנות, להכין חוברת מסודרת בליווי מפות, ולהופיע בפני מועצת הרבנות הראשית בדיון העומד להתקיים בנושא. החוברת בשם 'בית ה' נלך' הוכנה על ידי חוקרי מכון המקדש. שלשה חידושים עיקריים בחוברת:

האחד: החוברת מבוססת על תשובת הרדב"ז הידועה, זאת בהבדל יסודי בחקר תשובה זו לעומת מחברים אחרים. בחוברת יש פיענוח מושגים הקשורים להר הבית המובאים בתשובה, ביטויים שהיו נהוגים בשפת הציבור הירושלמי בימי הרדב"ז. בכך התבהרו שאלות שהקשו מחברים שונים על תוכן תשובה זו.

השני: חוקרי מכון המקדש הלכו בעניין גודל האמה כשיטת הרמב"ם, וכמבואר על ידי נאמן ביתו הרב יוסף קאפח זצ"ל, ולדעתו האמה היא כגודל אמת ידו של אדם בינוני, מן המרפק עד קצה האמה, דהיינו, ארבעים ושמונה ס"מ. זאת, כשיטת ר' חיים נאה המקובלת על רבים מן הפוסקים ביניהם הרב עובדיה יוסף זצ"ל, ושלא כשאר חוקרי המקדש שהציעו מידות אחרות כל אחד לפי דרכו.

השלישי: הרדב"ז תוחם את תחום העזרה במידות מדויקות שקבע, כגון, ארבעים אמה מצפון לכיפה, וארבעים אמה מדרום לכיפה. דבר המותר מרחב גדול בהר הבית לכניסה להר ולבניין בתי כנסת, ומאפשר לעולים להר להתקרב ל"עליות" ולבניינים הסמוכים לכיפת הסלע ומקיפים את הכיפה מארבע רוחותיה. זאת, שלא כדעת חוקרים אשר הציעו הסברים מנוגדים לכתוב במפורש בתשובה. החוברת הוכנה בליווי מפות, אולם למרבה הצער, הדיון התבטל עקב התנגדות רבנים הקשורים לוועדה השוללים שינוי בנושא העלייה להר הבית.

החלטת מועצת הרבנות לבנות בית כנסת בהר הבית שרירה וקיימת והשפעתה ניכרת

ארבעת ההחלטות של מועצת הרבנות דלעיל מעולם לא בוטלו. אמנם נשמעה מדי פעם חוות דעת אישית של אחד הרבנים הראשיים, שלדעתו אסור לעלות להר הבית, אך החלטת מועצת הרבנות מתש"ס בדבר הקמת בית כנסת בהר לא זזה ממקומה. ככל החלטה היוצאת מבית דין, צריך בית דין הגדול בחכמה ובמניין מן הראשונים כדי לבטלה כמובא ברמב"ם (ממרים ב, ב).

אכן, מאותה שעה הצהרות הרבנות הראשית בעניין הר הבית אין בהן לא איסור ולא היתר, והן עמומות, כגון הצהרת הרב י.מ. לאו שליט"א והרב בקשי דורון זצ"ל מחודש טבת תש"ס. ההצהרה באה בעקבות פניית חברי הכנסת זבולון ואורלב והרב יצחק לוי שהתריעו מחשש שראש הממשלה אהוד ברק עומד למסור את הר הבית לממלכת ירדן. הצהרת הרבנים פורסמה כדלהלן: "הרבנים הראשיים לדורותיהם קבעו באופן חד משמעי, שחייבים לשמור על קדושת המקדש. אנו חוזרים על החלטה זו פעם

נוספת ומתפללים שבמהרה נזכה לעלות עם משיח צדקנו בקדושה ובטהרה". אין בה זכר לאיסור עלייה להר.

כעין זה בכ"ח אייר תשע"ז; במלאת יובל שנים לשחרור מקום המקדש, חזרו הרבנים הראשיים הרב דוד לאו שליט"א והרב יצחק יוסף שליט"א, כמעט על אותה הצהרה: "הרבנים הראשיים לדורותיהם קבעו באופן חד משמעי שחייבים לשמור על קדושת המקדש. אנו חוזרים על החלטה זו פעם נוספת ומתפללים, שבמהרה נזכה לעלות עם משיח צדקנו בקדושה ובטהרה".

הצהרה כזו אין בה דבר האוסר את העלייה, שכן, האמירה - "חייבים לשמור על קדושת המקדש" מקובלת על הכל, בוודאי גם על שוחרי המקדש העולים להר הבית ונכנסים לתחום ההר בקדושה ובטהרה.

מועצת הרבנות הראשית מעולם לא הוציאה 'הוראות' האוסרות עלייה להר הבית

מתברר, שהגוף היחיד המקיים את החלטות מועצת הרבנות הן תנועות המקדש למיניהן. שכן במועצת הרבנות נתקבלה החלטה, שלא לאסור את העלייה להר הבית אלא ב"הסכמה רחבה של גדולי ישראל", ובכך השאירה המועצה בידי שוחרי המקדש את קיום המצווה ובחירת מסלול ההליכה הנכון בהר הבית.

כמבואר לעיל אדם מישראל העולה להר הבית לקיים את המצוות האמורות בו אינו צריך לקבל "הסכמה", לא מרב העיר ולא מרב הישוב או רב השכונה, גם לא מארגון 'מורא מקדש'. זאת, כשם שאדם שמניח תפילין או בא ליטול לולב, אינו צריך לקבל "הסכמה" מגוף רבני כל שהוא, שכן הוא מושבע ועומד מהר סיני לקיים את המצווה, כפי שקיבל אותה מאבותיו, וששמע וראה אותה מפי משה רבינו. כאמור, אנו איננו אלא תלמידי תלמידיו של משה רבינו אשר שמענו את המצוות שבמקדש מפי משה, כשהוא מצווה כל אדם מישראל לעלות להר הבית, באומרו: "לשכנו תדרשו ובאת שמה". ניתן לומר, שבהחלטת הרבנות דלעיל, נפתח הפתח לעלות להר הבית על פי ההלכה לקיום המצוות שבהר.

יתר על כן, בפירסום ההחלטה על הקמת בית כנסת בהר הבית, הודיעה בכך מועצת הרבנות כי היא פועלת לאפשר להמוני בית ישראל לקיים מצות "עובדהו במקדשו" - לעלות לתפילה בהר הבית ולהתפלל שם - "תמידין כסדרם ומוספים כהלכתם". כאמור לעיל, למרבה הצער, הקמת בית הכנסת מתעכבת עקב גורמים המהססים להוציא את ההחלטה לפועל, אך אין בכך כדי לגרוע שהוא זה מעצם ההחלטה ההלכתית, וההודעה, כי המקדש נקרא "בית תפילתי", וכל אדם מישראל העולה להתפלל שם מקיים מצות עשה מן התורה של תפילה במקדש.

נמצא, ששוחרי המקדש העולים לתפילה בהר הבית, הם הנאמני מועצת הרבנות הראשית, המוציאים לפועל את החלטותיה. הם הנאמנים לדרכו של מרן הרב קוק זצ"ל שקבע, כי מצוות בניין המקדש מתקיימת בידי אדם, ואף פרסם את תוכניתו להתחיל בבניין לשכת הגזית והקמת בית דין גדול בהר הבית, והם הנאמנים לממשיך דרכו הרצי"ה זצ"ל, והגר"מ אליהו זצ"ל.

פרק ה

שאלות בהלכה לרב אבי קלמן שליט"א

בהמשך לדברינו לעיל, נודה לכבוד הרב קלמן שליט"א, אם יואיל להשיב על כמה שאלות בהלכה שנותרו פתוחות וצריכות פתרון.

שאלה א: לדעת כב' הרב 'מנהג ירושלים' להתרחק מהר הבית: מדוע 'מנהג' זה דוחה 'מעשה רב' של הסנהדרין להכנס להר הבית?

בסיום דבריו כותב הרב קלמן כדלהלן: **"לסיכום**: לדעתנו העיון בסוגיה בכנות, מביא למסקנה שאסור לעלות להר הבית, כמנהג ירושלים מאות בשנים".
נראה שכב' מסתמך בעניין זה על תשובת בעל 'ציץ אליעזר', הנמנה על שמונה גדולי התורה הנזכרים במאמר. אכן בעל ציץ אליעזר היה בקי במסורת הירושלמית במאתיים השנים האחרונות, ולהלן דבריו (ציץ אליעזר חלק י סימן א; ס"ק סב):
"זקני ירושלים מצביעים על מקומות שמסביב לחומת הר הבית, שהיו נזהרים גם שם מללכת. כגון על מסילה שמאחורי החומה המזרחית, וכן על מקומות וחצרות שגרים שם עכו"ם בצד החומה הצפונית. וכן בצד החומה המערבית ליד באב אל קאטנין, ובחצרות הסמוכות שם ליד ביר אל שאפע וכדומה. וגם בצד החומה הדרומית מספרים, שהיו מחמירים שזוהרו מליכנס בשטח הפנוי שמאחורי מסגד אל אקצה... וסמוך לחומה זאת שבצד דרומי הרי מוצאים כעת בסמוך לחומה זאת הקיימת עוד חומות בעומק. ומי יוכל לנחש, איפוא, איזו חומה היא חיצונה ואיזו פנימית".

ליתר ביאור, ה"מסילה" במזרח ובדרום הנזכרת בדבריו, היא למעשה הכביש הראשי, המקיף כיום את הר הבית ממזרח בנחל קדרון, ומדרום בין עיר דוד לבין החומה המובילה אל שער האשפות ולכותל המערבי. באשר לצד הצפוני אוסרים חכמי ירושלים להכנס לחצרות לאורך "החומה הצפונית" של הר הבית, כלומר, לשיטתם אסור להכנס לשער האריות ולדרך המובילה משם לרחוב הגיא. גם רחוב הגיא אסור בכניסה, שכן צריך להתרחק מן החצרות באזור 'באב אל קאטנין' מדרום לשוק ומצפון לו. ('ביר אל שאפע', היא באר עתיקה בשוק 'באב אל קאטנין').

עוד כתב בציץ אליעזר (חלק י סימן ז) על "יראים ושלמים" בזמנו דהיינו לפני כמאה ועשרים שנה כדלהלן: "אין כל מקום לזלזל במנהגם של יראים ושלמים אשר מורא מקדש עליהם, ומונעים את עצמם מליכנס בשטח הפנוי שבין חומת הר הבית כיום, לבין חומת העיר שבצד הדרומי. אנשים אלה ממשיכי מסורת המה. ככה מספרים זקני וגדולי ירושלים ממה שזוכרים וממה שראו בעיניהם שהיו נזהרים בזה מאד מאז ומקדם... כן מספרים על מקרה שקרה בשני שוורים שברחו מבית המטבחיים, ועלו אל המסילה שבמקצוע דרומית מזרחית שמאחורי חומת הר הבית... ואסר הרב שמואל סלנט ז"ל [רבה של ירושלים] אפילו לשלוח השומר הנכרי אל שם לתופסם ולהביאם..."

בעל ציץ אליעזר אינו מביא תשובה בהלכה מאת הרב שמואל סלנט זצ"ל אלא את סיפורי "זקני וגדולי ירושלים" מבלי לפרש בשמם. לפי הסיפורים שספרו יש להתרחק כיום לתחום של כמאה מטר מחומות הר הבית סביב, כולל רחבת הכותל המערבי. כן מן הראוי להקים מערכת כבישים חדשה המרחיקה את התחבורה כמאה מטר מן הכתלים במזרח ובמערב, בצפון ובדרום.

מעשה, שהרב קלמן שליט"א מסתמך על כללי הפוסקים, שאלתנו היא; מה משקלם של "סיפורי זקני ירושלים" בהלכה? כמו כן מדוע גדול כוחם של סיפורים אלה לדחות 'מעשה רב' שעשו גדולי הסנהדרין שהוזכרו בסיום מסכת מכות: הלא הם: רבן גמליאל, רבי עקיבא, רבי יהושע, ורבי אלעזר בן עזריה. גדולי עולם אלה בעלייתם להר בעת החורבן תוך סכנת חיים מפני הרומאים שאסרו כניסת יהודי לירושלים, הראו דוגמא אישית לדורות, שמצוה להכנס להר הבית לא רק בעת בניינו אלא גם בחורבנו: מדוע מנהג זקני ירושלים דהאידינא משקלו רב יותר מ"מעשה רב" של גדולי הסנהדרין?!

שאלה ב: המקדש ייבנה על ידי נביאים או על ידי אנשים פשוטים?

כנציג הארגון נודה לכב' הרב קלמן אם יוכל להסביר את שורשי המחלוקת בין הנהגת ארגון 'מורא מקדש' לבין הרב קוק זצ"ל.

שכן, בחוברת 'ומקדשי תיראו' מאת הרב צבי טאו שליט"א (עמ' מט) קובע המחבר יסוד גדול בהלכה: שאסור לעם ישראל לבנות מקדש אלא אם יגיע למדרגה רוחנית עליונה קרובה לנבואה, ובלשונו: "רחוקים אנו מאד מן השלמות הרוחנית של חיינו הלאומיים... איננו ראויים עדיין מבחינה רוחנית למדרגת הר הבית ובית המקדש!" בשיטה זו הולך גם הרב אבינר שליט"א מראשי האירגון, וטוען אף הוא, שהמקדש ייבנה "לעתיד לבוא כשהאומה תיבנה לעילא ולעילא".

שאלתנו היא כדלהלן: מצינו שמרן הרב קוק זצ"ל כותב באגרות הראי"ה שתיתכן מציאות שבית המקדש בזמננו ייבנה בידי מחללי שבת, זו לשונו (שם א, שיא): "כבר היה בימי עזרא שלקח עימו מבבל את הפסולים, שיהיו מעשיהם כעורים – כדברי חז"ל - והיה העולם ראוי להיות נהפך לתל מלח מפניהם", והיו מחללים את השבת גם בארץ ישראל. ומכל מקום, גרם הדבר שעל ידי צמיחת ישועה זו נבנה הבית השני, שזכינו על ידו לפרסום תורה שבעל פה והתפשטות תורה בישראל... **וכן יהיה בעזרת ה' יתברך בימינו!**... וסוף כל המורדים והפושעים לשוב בתשובה שלמה מתוך אהבה ושמחה".

על פי איזה מקור הכריעו הרב צבי טאו שליט"א והרב אבינר שליט"א כנגד מרן הרב קוק זצ"ל, שחל איסור לבנות מקדש, ושהמצוות שבמקדש בטלות עד שעם ישראל יגיע ל"מדרגת המקדש" ו"לעילא ולעילא"?

שאלה ג: הרב קוק זצ"ל פסק שמקדש ייבנה בידי אדם. לדעת ארגון 'מורא מקדש' חובה להמתין לירידת מקדש של אש משמים – מה המקור?

לדעת הרב טאו שליט"א מקדש יירד משמים, וכפי שהביא (ומקדשי תיראו עמ' סב) את דברי ר' משה משקלוב האומר: "בדבר בניין בית המקדש... עלינו לבנות את ציון... ואחר כך יבנה ה' את בית המקדש!" זו גם שיטת הרב אבינר בספר 'שלהבתי' אף שם מבואר (עמ' 55): "מקדש שלישי כולו שמימי! כולו אש היורדת מן השמים!"

שאלתנו היא כדלהלן: לדעת הרב קוק זצ"ל ב'משפט כהן' (סימן צד) מקדש ייבנה בידי אדם דווקא, וכפי שכתב: "לעניות דעתי, אם יהיה רצון ה' שנבנה בית המקדש גם קודם שיבוא משיח ותתגלה הנבואה... וזאת כדברי הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה (א, א) ובספר המצוות (מצוה כ)". ומוסיף הרב הלכה למעשה - "אם מקריבין אפילו קרבן אחד באיזה זמן! – בוודאי הוי מצוה כצורתה".

לאור האמור: מהו המקור בתורה שבכתב ושבועל פה, שעל פיו הכריעו אנשי ההלכה בארגון בניגוד לרמב"ם ובניגוד לרב קוק זצ"ל, וקבעו, שאסור לבנות מקדש בידי אדם עד שיירד מקדש של אש משמים? ככל שחיפשנו בדברי הפוסקים ובספרות ההלכה מקור המדבר על "מקדש שכולו אש שירד משמים", לא מצאנו מקור לכך. ילמדונו רבותינו - היכן?

שאלה ד: האם לדעת כבוד הרב קלמן יש מקום לדיון משותף להכרעה בשאלות העומדות על הפרק?

הננו להזכיר לכבוד הרב קלמן שליט"א, מכתב שיצא מאיתנו לא מזמן ופורסם ברבים, ובודאי נמצא בארכיון הארגון. המכתב נשלח בד' אלול תש"פ; בתגובה למאמר שכתב הרב יהושע כ"ץ שליט"א, רב העיר מעלה אדומים ת"י, ובו הצעה כדלהלן ובתקציר:

ב"ה

כבוד

הרב יהושע כ"ץ שליט"א

השלום והברכה!

....מן הראוי שנלך בדרך הכבושה בהלכה, ונקיים דיון הלכתי משותף לרבנים משני הצדדים לדון בנושא השנוי במחלוקת... לפיכך יש להקים בית דין שידון בנושא ויכריע בשאלות האמורות לכאן או לכאן.

א: בחרו לכם עשרה רבנים מתוך האלפים הסבורים שיש איסור עלייה להר הבית.

ב: אף אנו נבחר עשרה רבנים מתוך הרבנים התומכים בעלייה להר הבית ובקיום המצוות שבמקדש.

ג: כיושב ראש ייבחר תלמיד חכם המקובל ומוסכם על שני הצדדים, כגון הרב הראשי לישראל לשעבר הרב י. מ. לאו שליט"א... ולאחר שקלא וטריא תיערך הצבעה ומה שיחליט הרוב כן יהיה... ויתקיים בנו הפסוק: "והאמת והשלום אהבו".

ברגשי כבוד

ישראל אריאל

בעבר נדחתה ההצעה על ידי הארגון, אך כיון שכבוד הרב קלמן שליט"א מדבר בכנות, יש לקוות שדברים היוצאים מן הלב ייכנסו אל הלב, וכך תושג הסכמה של מנהיגות הארגון לקיום דיון כנ"ל ויתבררו הדברים לאשורם.

אם נזכה - נשב יחד, נדון ונלבן את הדברים ותצא האמת לאור. והיה אם לא נזכה, והמפגש המוצע לא יתקיים, אזי ימשיך כל אחד בדרכו, כדברי הנביא מיכה ד, ה: "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו - ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד".

**שאלה ה: האם נראה לכב' הרב שיוכל לצרף את חתימתו למכתב המיועד לרבנות
הראשית בעניין הקרבת קרבן פסח בשנה זו תשפ"א?**

מתוך הנחה שכבוד הרב באמת חפץ בכבודה של הרבנות, כמו כן, מתוך הנחה שמצות
'מורא מקדש' עומדת בראש מעייניו, להלן מכתב שנשלח לרבנים הראשיים לישראל
לקראת פסח תש"פ. עתה לאחר שנה של מגיפה מכתב כעין זה מקבל משנה תוקף.
שאלה היא, אם כבוד הרב ימצא לנכון להוסיף את חתימתו למכתב חדש ומעודכן
בשנה זו. לחילופין אולי יוציא ארגון 'מורא מקדש' מכתב מטעמו לרבנים הראשיים
בעניין זה.

ב"ה ראש חודש ניסן תש"פ

כבוד הרבנים הראשיים לישראל

הראשון לציון הרה"ג הרב יצחק יוסף שליט"א

וכבוד הרה"ג הרב דוד לאו שליט"א

רוב שלום וברכה!

ראש חודש ניסן קרב ובא לפיכך פונים אנו לרבנים הראשיים לישראל, בעניין
הרגל הקרוב וחג הפסח הבא עלינו לטובה.

כידוע לכבודכם נמצאים אנו בימי הרת עולם, כשמגיפה משתוללת בעולם
ובארץ ישראל ומפילה רבבות קרבנות. ב'מכון המקדש' מתקבלות פניות מן
הארץ ומחוץ לארץ מצד רבנים, בקריאה ובקשה: אנא! הקריבו קרבן פסח
השנה! כך יתקיים בנו הפסוק (שמות יב, כג): "ולא יתן המשחית לבוא אל
בתיכם לנגוף!"

סמוכים ובטוחים אנו שנושא זה - העומד ברומו של עולם - נדון ברבנות
הראשית, אולם בעקבות הפניות הרבות רואים אנו חובה לפנות לרבנים
הראשיים, להביא לידיעתם כמה עובדות, ולהציע עזרה לקיום המצוה
כהלכתה.

ב'מכון המקדש' בירושלים קיים כל הציוד המתבקש להקרבת קרבן פסח,
כגון, כיוור נחושת, בגדי כהונה, מזרקים, וכן מזבח הניתן להעברה מיידית
למקדש. כן מצוי בידינו כל מחקר הנדרש לאיתור המקום, ולהכנתו לעבודה
בפרק זמן קצר. חמישים כהנים כבר רכשו בגדי כהונה ומוכנים לעבודה, כן
קיימת משמרת לויים המוכנה לשירה על הדוכן עם כלי הנגינה.

לאור האמור נודה על קיום דיון בעניין זה הלכה למעשה, של תלמידי חכמים
ומומחים מטעם הרבנות הראשית ומטעמנו, זאת, בראשות הרבנים הראשיים
לישראל.

לאור ההגבלות בהתכנסות בימים אלה, מוצע לקיים את הדיון באמצעות
מיכשור וירטואלי המאפשר דיון כשהשותפים לדיון נמצאים כל איש בביתו.

יודעים אנו את גודל האחריות הרובצת על הרבנים הראשיים בימים אלה. אכן
פעלה הרבנות הראשית גדולות בהנחיות לציבור כיצד לנהוג בתפילות
ובשבתות, כמו כן בתפילה העולמית שאירגנה. דווקא משום כך, כשמדובר
בשאלת חיים ומוות אין מנוס מן השלב הבא: ללכת בעקבות דוד מלך ישראל
לחדש את העבודה במקדש. כך יתקיים הכתוב (שמואל ב כד, כה): "ויעתר ה'
לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל".

אנו מצידנו נשמח לסייע ככל אשר ניתן.

נודה על תשובתכם המהירה.

בברכה ותפילה : יהי רצון שנבנה את בית המקדש במהרה בימינו.

ברגשי כבוד

שמשון אלבום

ישראל אריאל

מטה ארגוני המקדש

מכון המקדש ירושלים

לעת נעילה - ברשות הרב קלמן שליט"א - כמה עצות כיצד להינצל משגיאה בעתיד:
יורשה לנו בסיום, להוסיף כמה עצות לכבוד הרב קלמן שליט"א, אשר לעניות דעתנו יכולות למנוע בעתיד שגיאות, מעין אלו הנזכרות לעיל.
נקדים ונאמר ברורות: איננו מאשימים את הרב קלמן שליט"א אישית, חלילה, אך משעה שנטל על עצמו את התפקיד להיות דוברו של ארגון 'מורא מקדש', לא יוכל להמלט מאחריות על פרסום דברים בניגוד להלכה.
ארבע שגיאות, לעניות דעתנו, יצאו מתחת ידו של הרב קלמן שליט"א בדבריו אלה, ולכן יורשה לנו להציע עצה, בבחינת: "עצה טובה קא משמע לך".

עצה ראשונה: הרב קלמן מציין שמונה מגדולי ישראל האוסרים את העלייה להר הבית לקיום המצוות האמורות במקדש. מאחר שיש להניח שלא קיבל אישור ישיר מגדולי ישראל אלה להיות דובר בשמם לא בחייהם ולא לאחר פטירתם, הדבר מחייב זהירות כפולה ומכופלת, שמא יאמר בשמם דבר הסותר את תורת משה, וכפי שמובא לעיל. זאת, כאזהרת רבא בתלמוד מפני אפשרות כזו, ולכן ראוי להיות פחות פסקני, ולהקדים ולומר: "לעניות דעתי", וכדברי חז"ל בברכות ד, א: "למד לשונך לומר איני יודע, שמא תתבדה ותאחז".

עצה שנייה: ככל הנראה לא הספיק הרב קלמן שליט"א לעיין בכתבי שמונת גדולי התורה שציין בטרם יצא הרב בהכרזה על איסור הכניסה להר הבית בשמם. לאמיתו של דבר תמיד יש מקום לחשש שמא לא יזכה הלומד לרדת לעומק כוונתם של מחברים שהוא הולך להסביר את שיטתם. בעניין זה הזהירו חכמים באבות א, יא: "חכמים הזהירו בדבריכם... שמא ישתו התלמידים הבאים אחריכם... ונמצא שם שמים מתחללי". ומבואר ברמב"ם שם, ש"התלמידים אשר כבר שמעו מכם... **יחשבו שזאת היתה אמונתכם!** ויהיה בזה חלול שם שמים, כאשר ארע לאנטיגנוס איש שוכו עם צדוק וביתוס". לאור האמור, יש להזהר מלהזכיר מחבר מבלי לחקור היטב את מה שכתב, אולי כתב ההיפך ממה שמבינים בתחילת העיון בכתביו.

עצה שלישית: במהלך מאמרו של הרב קלמן שליט"א נזכרים במאמר כב' תוארים שונים: "גדולי הדור", "גדולי ישראל" ו"גדולי התורה". מובן מאליו שהקורא הממוצע קורא את הדברים יאמר לעצמו: מי אני ומה אני לעומת כל ה"גדולים" הללו, מה עוד שהם "רוב מניין ורוב בניין", ויבחר להמלט מן הדיון.
לפיכך נאמר: התוארים האלה כולם אינם מופיעים בתלמוד. יש להודות על האמת שתוארים אלה הם הגדרות של עיתונאים, והם המכתירים בשמות, כגון "הגאון הגדול", "רשכבה"ג", "גדול הפוסקים בדורנו", "גדול המשיבים בדור", "זקן

האדמו"רים", "זקן ראשי הישיבות". שמענו פעם מפי הרב גורן זצ"ל, כשהזכירו לפניו "תלמיד חכם גדול הבקי בש"ס ופוסקים", אמר הרב גורן, שהיה בעצמו בקי מאין כמוהו: "השאלה היא: מה עושה האדם עם הבקיות שלו!" בדברי חז"ל מצינו הגדרה אמיתית למושג "גדולים", כמובא ביומא ט, ב: "שאלו את רבי אלעזר: ראשונים גדולים או אחרונים גדולים? - אמר להם: תנו עיניכם בבירה!" כלומר, הגדלות נבחנת במעשים! הראשונים היו אנשי מעשה ובנו מקדש, ולכן ראויים הם לתואר "גדולים". האחרונים, לעומת זאת הממשיכים את החורבן, גם אם הם "גדולי הדור" ו"גדולי התורה" אם לא בנו מקדש, הרי הם קטנים ביחס לראשונים שבנו מקדש.

וראה בירושלמי שביעית (ז, א): "אמר הקדוש ברוך הוא למשה: אם שמעת מפי קטן מישראל והנייד, לא יהיה בעיניך כשומע מפי קטן אלא כשומע מפי נביא...". וכן בילקוט שמעוני (עקב רמז תתסב): "מנין אתה אומר, שאם שמע אדם דבר מפי קטן שבישראל יהא בעיניו כשומע מפי גדול, ת"ל: 'אשר אנכי מצוה אתכם היום!' ולא כשומע מפי גדול אלא כשומע מפי חכם... ולא כשומע מפי חכם אלא כשומע מפי סנהדרין... ולא כשומע מפי סנהדרין אלא כשומע מפי משה... ולא כשומע מפי משה אלא כשומע מפי הקדוש ברוך הוא!" לאור האמור, כאשר חכם גדול בתורה נועל את דלתות המקדש בפני עם ישראל, ולעומתו בא קטן שבישראל הפותח את דלתות המקדש, לקיום מאתיים המצוות המתקיימות בחצרותיו, בעניין זה קבעו חז"ל כי "קטנים" אלה - "גדולים" ייאמר להם. והעובדה: "תנו עיניכם בבירה!". כעין זה כותב הרמב"ם להלכה (שמיטה ויובל י, ו) "הקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה ובהן ראוי להיתלות!"

לפיכך עצתנו היא, להיזהר מן השימוש בתואר "גדולים" שלא במקומו. להלן דברי המאירי בבבא בתרא קל, ב; בעניין זה: "גדולי החכמים היו מצווים לתלמידיהם: כשתשמעו מפי שאני אומר 'הלכה' - אל תלמדו ממנה למעשה! - עד שאומר לכם בהדיא: 'הלכה למעשה!'". ומוסיף אזהרה: "ראיתי דור זה נכשל בעניינים אלו, שכל שבא לידו הוראה או מעשה הראוי לאסור או להתיר... הם נסמכים לחלוק, בנימוקי בלאות... ולקוטין של לשונות. וצווחים ככרוכיא: ראה זה מצאתי שכך כתב פלוני!... ודברים אלו מצאתים בדורי מכשילים הרבה הרבה!... ואחד מן האמוראים אמר בסוגיא זו לתלמידיו, שכל זמן שיראו פסק הלכה או פסק דין כתוב וחתום בשמו והוא קשה בעיניהם - לא יסמכו עליו!... וציוה להם שאם יראו פסק הלכה בשמו אחר מיתתו ויהא הדבר קשה או חשוד להם לא יסמכו עליו לומר: אדם גדול אמרה! ש'אין לדין אלא מה שענינו רואות'... שכמה פעמים אומר הרב או הגאון או החכם סברא מדרך הפלפול לישב הקושיא, או הסוגיא ולא מדרך פסק או הוראה ומעשה. ומעתה בכל עניני הוראה ומשא ומתן, אין ראוי להורות... אלא אם כן בראייה!"

יש לפנינו אזהרה מללכת בעיוורון אחרי "גדולים", וכדברי המאירי שיש מי שנתפס למילה שמצא בכתובים, ו"צועק ככרוכיה: ראה זה מצאתי שכך כתב פלוני!... אדם גדול אמרה!" וכבר הבאנו לעיל את דברי הרמב"ם המזהיר: "כל מאמר שיימצא לאחד מן הגאונים ז"ל המפורסמים בהוראה, ולא נמצא עליהם ראייה ברורה... אין לסמוך עליו למעשה". וכן כותב רבי אברהם בן הרמב"ם (הובא בהקדמה ל'עין יעקב'): "אמר ה' יתברך... 'לא תהדר פני גדול! היינו, אין לו לאדם לומר: שנאמין לאדם גדול

בתורה, ונטען לו כי האמת איתנו בלי ספק - מפני שהוא אדם גדול כהימן וכלכול
וזרדע! שכל זה אינו ראייה! אבל אסור!"

עצה רביעית: אחרי שמנה הרב קלמן שמונה גדולי תורה ה"אוסרים", לדעתו, את
העלייה להר הבית, עלה קומה נוספת, וקבע שהם "רוב" ו"רובא דאורייתא". וכאילו
ישבו הרב קוק זצ"ל, הגר"מ אליהו ובעל 'משנת יעבץ' ושאר השמונה בבית דין אחד
ונימנו וגמרו בהכרעת בית דין הגדול, שהעלייה להר הבית לקיום המצוות האמורות
בו אסורה מן התורה.

לאור "פסק" מדומה זה, אדם העולה להר הבית עובר על דבריהם, שהרי, כביכול,
אמרה תורה: "אחרי רבים להטות".

נמצא, שבאמצעות הצגה דמיונית של העובדות, ושימוש מוטעה במצות התורה של
"אחרי רבים להטות", מצוה שנועדה **לפתרון ספק בהלכה בלבד!** – והנה, עוקרים אנו
באמצעותה מאתיים מצוות וודאיות של תורה.

כך יכול דובר ארגון 'מורא מקדש' להפוך, שלא ברצונו, לדובר "בית הדין הגדול"
המוציא, חלילה, הוראות מוטעות מתחת ידיו.

לפיכך עצתנו היא להשתמש נכון במצות התורה "אחרי רבים להטות", ולמקרים של
ספק בלבד.

בברכה ותפילה

יהי רצון שנבנה את בית המקדש במהרה בימינו

וברגשי כבוד ויקר

ישראל אריאל